

Fiscalitat dels productes d'estalvi previsió

Juan José Nieto Montero

PID_00235623

Temps de lectura i comprensió: **5 hores**

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Productes individuals de previsió social	9
1.1. Plans de pensions individuals	9
1.2. Plans de previsió assegurats	21
1.3. Assegurances privades de dependència	23
1.4. Plans individuals d'estalvi sistemàtic	24
1.5. Plans d'estalvi a llarg termini	26
1.6. La hipoteca inversa	28
1.7. Aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat	31
2. Productes col·lectius de previsió social	38
2.1. Plans de pensions d'ocupació	40
2.2. Plans de previsió social empresarial	42
2.3. Assegurances col·lectives de vida	44
2.4. Assegurances col·lectives de dependència	48
2.5. Mutualitats de previsió social	50
Resum	55
Activitats	57
Exercicis d'autoavaluació	57
Solucionari	60
Abreviatures	62
Bibliografia	64

Introducció

Una vegada estudiats en els tres primers mòduls de l'assignatura els instruments més habituals de l'estalvi financer, en aquest quart mòdul analitzarem els denominats productes d'estalvi previsió, és a dir, instruments en els quals l'estalvi es perfila a llarg termini (habitualment a través de la capitalització d'aportacions) i que tenen una finalitat concreta, que és atendre situacions de jubilació, incapacitat o dependència, i actuar, si escau, com a complements dels sistemes públics de previsió social.

En la tipologia de figures que estudiarem en aquest mòdul hi ha bàsicament dues classes: les que són clarament instruments de previsió complementaris dels sistemes públics (plans de pensions individuals, plans de pensions d'ocupació, plans de previsió assegurats, plans de previsió social empresarial, assegurances privades de dependència, mutualitats de previsió social, assegurances col·lectives de vida) i les que, sense tenir aquesta finalitat, canalitzen l'estalvi a llarg termini i generen el cobrament de percepcions en forma de renda, de manera que s'aproximen a la mateixa cobertura (plans individuals d'estalvi sistemàtic, aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat, hipoteques inverses i plans d'estalvi a llarg termini).

No obstant això, malgrat aquesta diferenciació, a efectes pedagògics, potser és més útil estudiar-los en funció de la seva naturalesa individual o col·lectiva, segons que es tracti de productes que s'ofereixen per a estalviadors individuals o de mecanismes d'inversió per a un conjunt d'estalviadors o per a instrumentar compromisos empresarials.

Així, doncs, estudiarem en la primera part del mòdul els productes de tipus individual, començant pels plans de pensions com a instruments típics i continuant pels plans de previsió assegurats, les assegurances de dependència, els plans individuals d'estalvi sistemàtic, els plans d'estalvi a llarg termini, la hipoteca inversa i les aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat. En la segona part estudiarem els productes col·lectius: plans de pensions d'ocupació, plans de previsió social empresarial, assegurances col·lectives sobre la vida i aportacions a mutualitats de previsió social.

Juntament amb els instruments individuals, es podria esmentar també, com una manera d'estalvi previsional, el lliurament de béns a canvi de la constitució de rendes, la qualificació de les quals com a tal (almenys en el cas de majors de 65 anys) efectua l'exposició de motius de la LIRPF. No obstant això, atès que ja analitzem l'exempció del guany patrimonial posada de manifest en aquestes circumstàncies en un altre punt d'aquests materials, ens remetem el que s'hi exposa.

Vegeu també

En el glossari teniu les abreviatures i sigles que utilitzem en aquest mòdul.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.2.1 del mòdul 2.

En tots aquests productes el contribuent per l'IRPF té importants beneficis fiscals, o bé en el moment de l'aportació al producte, o bé en el moment del cobrament de la prestació. Per la seva pròpia tipologia, en la resta dels tributs del sistema espanyol són objecte de molta menor atenció, per la qual cosa també la nostra anàlisi tindrà aquesta característica.

Objectius

En aquest mòdul trobareu els materials i les eines bàsiques per a la consecució dels objectius assenyalats en relació amb la tributació dels productes d'estalvi previsió:

- 1.** Conèixer el concepte i les modalitats de les operacions individuals d'estalvi previsió.
- 2.** Delimitar el tractament atorgat per l'IRPF a les aportacions i percepcions derivades dels instruments individuals d'estalvi previsió.
- 3.** Percebre la incidència de la resta de tributs del sistema impositiu espanyol sobre les operacions individuals d'estalvi previsió.
- 4.** Delimitar les tipologies d'estalvi previsió col·lectiu que es troben en el mercat.
- 5.** Entendre les implicacions tributàries de les rendes aportades o derivades d'aquests productes d'estalvi previsió col·lectius.
- 6.** Apreciar la resta de conseqüències tributàries d'aquests productes col·lectius d'estalvi previsió.

1. Productes individuals de previsió social

Com hem assenyalat, l'estudi dels productes d'estalvi previsió l'iniciem amb els de naturalesa individual, que s'ofereixen en el mercat per a estalviadors que a títol particular vulguin obtenir una rendibilitat a llarg termini o un complement als sistemes públics de previsió social, ja sigui per a situacions de jubilació, d'incapacitat o assimilades.

1.1. Plans de pensions individuals

Podem dir que un pla de pensions és un contracte col·lectiu d'adhesió d'estalvi amb una finalitat de previsió social, a través del qual, mitjançant la realització d'aportacions que es van acumulant i invertint en diversos actius financers (a través d'un fons de pensions), es constitueix un estalvi per al subjecte beneficiari (drets consolidats) que es materialitza en el cobrament de les prestacions corresponents quan es produeixin les contingències cobertes: jubilació, defunció, incapacitat laboral i dependència (TR de la Llei de regulació dels plans i fons de pensions, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2002, de 29 de novembre).

Una característica bàsica dels plans de pensions és la il·liquiditat, de manera que els partícips no poden disposar dels fons dipositats en aquests, excepte en els casos en què es produeixin les contingències previstes o els supòsits en què el legislador autoritza la disposició anticipada dels fons consolidats.

D'acord amb la seva normativa reguladora, podem fer una doble classificació dels plans de pensions (art. 4 TRLPFP).

En primer lloc, atenent els subjectes constituents, els plans de pensions poden adquirir tres modalitats:

- Sistema d'ocupació: correspon als plans el promotor dels quals sigui qualsevol entitat, corporació, societat o empresa i els partícips dels quals siguin els seus empleats.
- Sistema associat: correspon a plans el promotor o promotors dels quals siguin qualsevol associacions o sindicats, i els partícips siguin els seus associats, membres o afiliats.

Vegeu també

Els plans del sistema d'ocupació i els de sistema associat, com que no són de tipus individual, no seran objecte d'anàlisi en aquest punt, i ens remetem a la segona part d'aquest mòdul per a la seva anàlisi.

- Sistema individual: correspon a plans el promotor dels quals són una o diverses entitats de caràcter financer i els partícips dels quals són qualssevol persones físiques.

Per la seva banda, atenent les obligacions estipulades, els plans de pensions poden ser:

- De prestació definida, en què es defineix com a objecte la quantia de les prestacions que han de percebre els beneficiaris, la qual cosa implica una variabilitat més gran de les aportacions que s'han de fer anualment, que són objecte de càlcul segons el mètode actuarial.
- D'aportació definida, en què l'objecte definit és la quantia de les contribucions dels promotors i dels partícips al pla, depenent la prestació percebuda dels drets consolidats que el partícip tingui en el moment que es produeixi la contingència i, per tant, la rendibilitat obtinguda pel pla.
- Mixtos, l'objecte dels quals és, simultàniament, la quantia de la prestació i la quantia de la contribució.

Amb caràcter general, els plans dels sistemes d'ocupació i associats poden ser de qualsevol de les tres modalitats anteriors i els de el sistema individual només de la modalitat d'aportació definida.

Encara que aquests plans d'aportació definida, com els individuals, no garanteixen una quantia determinada de les prestacions en el moment de producció de la contingència, la normativa preveu el seu assegurament mitjançant contractes d'assegurança previstos pel pla. En els plans d'aportació definida individuals i associats també s'admet la contractació de garanties –referides a la rendibilitat del pla– que ofereixen entitats financeres de manera directa als partícips, i formalitzades a través de garanties externes establertes en un contracte separat.

Els elements personals dels plans són tres (art. 3 TRLPFP): els promotors, els partícips i els beneficiaris. Promotor pot ser-ho qualsevol entitat, corporació, societat, empresa, associació, sindicat o col·lectiu que insti la creació del pla o participi en el seu desenvolupament. Els partícips són les persones físiques en l'interès de les quals es constitueix el pla. Finalment, els beneficiaris són les persones físiques amb dret a la percepció de les prestacions, hagin estat o no partícips.

Les aportacions màximes que fa cada partícip anualment a un pla de pensions no poden excedir els 8.000 euros. Aquest límit computa de manera individual per a cada partícip integrat en la unitat familiar (art. 5.3 TRLPFP). Aquest límit financer es trasllada igualment a la regulació dels beneficis fiscals, com veurem posteriorment.

Observació

En els plans de pensions d'ocupació s'admet com a promotor l'empresari individual, per tant persona física. També s'hi dona la circumstància que els promotors fan aportacions al pla com a partícips.

Quant a les contingències cobertes pels plans de pensions, són bàsicament quatre (art. 8.6 TRLFPF):

- Jubilació.
- Incapacitat laboral total i permanent per a la professió habitual o absoluta i permanent per a tot treball, i gran invalidesa.
- Mort del partícip o beneficiari, que pot generar dret a prestacions de viduïtat, orfandat o a favor d'altres hereus o persones designades.
- Dependència severa o gran dependència del partícip.

Com hem assenyalat, els plans es caracteritzen per la seva il·liquiditat, de manera que el partícip o beneficiari no pot percebre prestacions ni disposar dels fons consolidats, excepte en els casos de producció de les contingències assenyalades o en aquells específics en què la llei autoritza aquesta disposició. En concret, aquests casos en els quals s'autoritza la disposició anticipada són (art. 8.8 TRLFPF i 9 RFPF):

- Desocupació de llarga durada. Per a entendre complert aquest requisit el subjecte s'ha de trobar en situació legal de desocupació (incloent-hi els supòsits d'extinció de la relació laboral o administrativa i suspensió del contracte de treball previstos com a tals situacions legals de desocupació en la normativa reguladora de la SS); no ha de tenir dret a les prestacions per desocupació en el seu nivell contributiu o ha d'haver exhaurit aquestes prestacions, i ha d'estar inscrit en el moment de la sol·licitud com a demandant d'ocupació en el servei públic d'ocupació corresponent.

Els treballadors per compte propi que hagin estat prèviament integrats en un règim de la SS com a tals i hagin cessat en la seva activitat, també poden fer efectius els drets consolidats si no tenen prestacions per desocupació o les han exhaurit i estan inscrits com a demandants d'ocupació, en les mateixes condicions que els treballadors per compte d'altri.

- Malaltia greu. Es considera malaltia, sempre que es pugui acreditar degudament, qualsevol mal o lesió que incapaciti temporalment per a la feina o activitat habitual de la persona durant un període continuat mínim de tres mesos, i que requereixi una intervenció clínica de cirurgia major o tractament en un centre hospitalari, o qualsevol mal o lesió amb seqüeles permanents que limitin parcialment o impedeixin totalment la feina o activitat habitual de la persona afectada, o la incapacitin per a la realització de qualsevol feina o activitat, requereixi o no, en aquest cas, assistència d'altres persones per a les activitats més essencials de la vida humana.

No obstant això, als efectes que ens ocupen, només s'entén complert el requisit si, a més, no donen lloc a la percepció per part del partícip d'una prestació per incapacitat permanent en qualsevol dels seus graus, de conformitat amb el règim de la SS, i sempre que suposin per al partícip una disminució de la seva renda disponible per augment de despeses o reducció dels seus ingressos.

- Els partícips dels plans de pensions del sistema individual i associat poden disposar anticipadament de l'import dels seus drets consolidats corresponent a aportacions efectuades amb almenys deu anys d'antiguitat.

Aquest dret també el poden exercir els partícips dels plans de pensions del sistema d'ocupació en relació amb els drets consolidats corresponents a les aportacions i contribucions empresarials efectuades amb almenys deu anys d'antiguitat, si així ho permet el compromís i ho preveuen les especificacions del pla i amb les condicions o limitacions que aquestes estableixin, si escau.

- Excepcionalment, i fins al 15 de maig de 2017 (quatre anys des de l'entrada en vigor de la Llei 1/2013, de 14 de maig, de mesures per a reforçar la protecció als deutors hipotecaris, reestructuració de deute i lloguer social, DA 7a. TRLPFP), els partícips dels plans de pensions poden fer efectius els seus drets consolidats en el supòsit de procediment d'execució sobre l'habitatge habitual del partícip. Per a això cal que el partícip es trobi sotmés a un procediment d'execució forçosa judicial, administrativa o venda extrajudicial per al compliment d'obligacions, en què s'hagi acordat procedir a l'alienació del seu habitatge habitual; que no disposi d'altres béns, drets o rendes en una quantia suficient per a satisfer la totalitat del deute objecte de l'execució i evitar l'alienació de l'habitatge i que l'import net dels seus drets consolidats en el pla o plans de pensions sigui suficient per a evitar l'alienació de l'habitatge. En aquest cas, pot obtenir un pagament únic per l'import necessari per a evitar l'alienació de l'habitatge i aquest pagament té el tractament fiscal propi de les prestacions dels plans de pensions.

També s'ha de ressenyar la possibilitat que el partícip mobilitzi els fons consolidats del pla de pensions individual o associat a un altre pla diferent, sempre que les condicions de garantia i assegurament de la prestació ho permetin i en les condicions previstes en les especificacions dels plans de pensions corresponents. Aquesta opció, per contra, es troba molt més limitada en els plans de pensions del sistema d'ocupació.

També s'ha de tenir present que els fons consolidats en un pla de pensions no poden ser objecte d'embargament, trava judicial o administrativa fins al moment en què es causi el dret a la prestació o en què siguin disponibles per al seu titular per les causes legalment previstes (art. 8.8 TRLPFP).

Finalment, en aquesta aproximació bàsica als plans de pensions, ens hem de referir a la seva rendibilitat, que per definició serà variable, ja que un dels principis bàsics que els regeixen és el de capitalització (art. 5.1 TRLPFP), d'acord amb el qual els plans de pensions s'instrumenten mitjançant sistemes financers i actuariais de capitalització i, com a conseqüència d'això, les prestacions s'han d'ajustar estrictament al càlcul derivat d'aquests sistemes.

Mobilització lliure

La mobilització entre tots els instruments de previsió que atorguen dret a la reducció a la base imposable és perfectament possible sense penalització fiscal (DA 22a. LIRPF).

Les prestacions (art. 10 RPPF) són el dret econòmic dels beneficiaris dels plans de pensions com a resultat de l'esdeveniment d'una contingència coberta per aquests i, excepte pacte en conta, les dates i modalitats de percepció les fixen lliurement partícips o beneficiaris, sempre dins de les especificacions o condicions de garantia de les prestacions.

Les prestacions sempre tenen caràcter dinerari i poden ser en forma de capital (percepció de pagament únic), ja sigui immediat a la data de la contingència o diferit a un moment posterior, en forma de renda (dos o més pagaments successius amb periodicitat regular, incloent-hi almenys un pagament en cada anualitat), que pot ser vitalícia o temporal i immediata a la data de la contingència o diferida a una data data posterior; mixtes, que combinin rendes de qualsevol tipus amb un pagament en forma de capital, o atípiques, que seria qualsevol forma pactada de pagaments diferent de les anteriors (bàsicament per absència de periodicitat).

Una vegada analitzats el concepte i les característiques bàsiques dels plans de pensions, ens hem de centrar en els diversos aspectes de la seva **fiscalitat**. Com que els seus partícips són persones físiques, és lògic que el punt central de les qüestions fiscals es trobi en l'àmbit de l'IRPF i que la incidència d'altres tributs sigui molt menor.

En l'IRPF el legislador podria haver optat, a l'hora d'atorgar un tractament favorable a aquests instruments, per a establir beneficis fiscals en el moment de l'aportació o en el moment de la percepció de les prestacions. Això normalment se suma a l'exempció en la imposició patrimonial mentre les aportacions romanguin en el pla de pensions. Així, es parla de dos models teòrics: exempció-exempció-tributació o tributació-exempció-exempció. En el primer, no se sotmeten a tributació les rendes en el moment de la seva aportació ni durant la seva permanència en el pla, i es procedeix a gravar-les al moment de la percepció. En el segon, es produeix la situació contrària.

El legislador espanyol ha optat, coincidint amb la majoria dels països del nostre entorn, per **un sistema d'exempció de les aportacions i gravamen de les prestacions**. A aquest efecte, s'han establert una sèrie de beneficis fiscals consistents en la pràctica de reduccions en la base imposable general de l'IRPF, de manera que per les quantitats aportades als plans no es tributa en aquest moment. Consegüentment, s'ha previst el gravamen de les prestacions percebudes dels plans de pensions també en la renda general, qualificant-les com a rendiments del treball.

Començant pel tractament atorgat a les aportacions, hem de distingir dos supòsits: les ordinàries (entre les quals hi ha les efectuades a favor del cònjuge) i les efectuades a favor de persones amb discapacitat.

En relació amb les aportacions ordinàries (art. 51.1.a LIRPF), es poden reduir en la base imposable general les aportacions i contribucions a plans de pensions. En aquest concepte s'inclouen tant les aportacions efectuades pel mateix partícip com les que (encara que ara no sigui el moment d'estudiar-les) facin els promotors als plans de pensions d'ocupació i que siguin qualificades com a rendiments del treball.

Plans de pensions europeus

A més, també s'hi inclouen les aportacions efectuades pels partícips als plans de pensions regulats en la Directiva 2003/41/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 3 de juny de 2003, relativa a les activitats i la supervisió de fons de pensions d'ocupació, incloses les contribucions efectuades per les empreses promotores, sempre que cobreixin les mateixes contingències que preveu la normativa espanyola i, a més, es compleixin els requisits següents:

- Que les contribucions s'imputin fiscalment al partícip al qual es vincula la prestació.
- Que es transmeti al partícip de manera irrevocable el dret a la percepció de la prestació futura.
- Que es transmeti al partícip la titularitat dels recursos en què consisteixi aquesta contribució.

Una qüestió important que s'ha de tenir present des del principi és que aquest benefici fiscal va unit al tractament similar atorgat a altres instruments d'estalvi previsió i que entre tots han de respectar uns límits màxims conjunts.

En efecte (art. 51.6 LIRPF), el conjunt de les aportacions anuals màximes que poden donar dret a reduir la base imposable efectuades a plans de pensions, mutualitats de previsió social, plans de previsió assegurats plans de previsió social empresarial i assegurances de dependència, incloent-hi, si escau, les que hagin estat imputades pels promotors, no pot excedir el límit financer establert en la normativa de plans i fons de pensions, és a dir, 8.000 euros l'any.

No obstant això, al marge d'aquest import, els contribuents el cònjuge dels quals no obtingui rendiments nets del treball ni d'activitats econòmiques, o els obtingui en una quantia inferior a 8.000 euros anuals, poden reduir en la base imposable les aportacions efectuades a aquests sistemes de previsió social dels quals sigui partícip, mutualista o titular el dit cònjuge, amb el límit màxim de 2.500 euros anuals (art. 51.7 LIRPF). Aquesta reducció no pot representar una doble reducció (per al contribuent i el cònjuge partícip) per les mateixes aportacions. No obstant això, no hi ha cap incompatibilitat quant a qui aplica la reducció (el contribuent, el cònjuge o tots dos).

ISD

Les transmissions entre cònjuges que es produeixin com a conseqüència d'aquest règim especial de reducció no estan subjectes a l'ISD.

A més, el límit general ressenyat s'ha de ponderar en relació amb els ingressos procedents del treball o d'activitats econòmiques del subjecte, ja que com a límit màxim conjunt de reducció només operen els 8.000 euros si el seu import és inferior al 30% de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici (art. 52 LIRPF).

Tingueu-ho en compte

Adicionalment, es poden aportar, i reduir en la base imposable, 5.000 euros anuals per a les primes a assegurances col·lectives de dependència satisfetes per l'empresa.

Exemple

L'Álvaro és un treballador per compte d'altri que té uns rendiments nets del treball de 26.500 euros durant l'any 2016. Fa aportacions al seu pla de pensions per 6.000 euros i la seva empresa ingressa 2.000 euros addicionals en aquest pla, del qual és promotora. Quina reducció es pot aplicar en la base imposable?

En principi, les aportacions de l'Álvaro no superen el límit màxim financer de 8.000 euros, sinó que coincideixen exactament amb aquest límit. Per tant, es pot reduir aquest import, sempre que estigui dins el límit màxim conjunt, que són els 8.000 euros, tret que el 30% dels seus rendiments nets del treball i activitats econòmiques presenti un resultat inferior. En aquest cas, el 30% d'aquests rendiments (26.500 euros) és de 7.950 euros, per la qual cosa aquesta quantitat serà el límit màxim i, per tant, la quantitat que podrà reduir, sense perjudici que sol·liciti que els 50 euros de romanent es traslladin als exercicis següents.

Això vol dir que qui no obtingui rendes del treball ni d'activitats econòmiques (un «rendista») no pot reduir la seva base imposable per aportacions a plans de pensions i altres sistemes de previsió social.

Una qüestió diferent és que una persona d'aquestes característiques pugui ser particip d'un pla i el seu cònjuge faci aportacions dins del límit legal per a això (2.500 euros), que donarien lloc a una reducció, si bé en la base imposable del cònjuge aportant, no del rendista.

En cas que s'excedeixi el límit percentual (no en cas d'una aportació superior als límits financers) previst en la norma, o en cas d'insuficiència de base imposable general per a practicar la reducció, i com que aquesta no pot ser negativa com a conseqüència de les reduccions, els imports pendents de reducció es poden traslladar als cinc exercicis següents i minoren la base imposable general en els mateixos termes establerts.

Absència de declaració

Atès que els supòsits estipulats en la norma per a traslladar a exercicis següents són la insuficiència de base o l'excés del límit percentual, la DGT ha entès que en el supòsit que no es pugui practicar la reducció perquè no hi ha l'obligació de presentar la declaració per l'IRPF i, en conseqüència, no s'hagi presentat, no atorga el dret a traslladar a exercicis següents les quantitats aportades i no reduïdes [Resolució DGT de 22 de desembre de 2015 (V4128-15)].

La translació d'aquest dret a reducció en els exercicis següents s'ha de sol·licitar en la declaració de l'IRPF corresponent a l'exercici en què les aportacions efectuades no hagin pogut ser objecte de reducció per insuficiència de base imposable o perquè s'ha excedit el límit percentual (art. 51 RIRPF).

El dret a la pràctica de les reduccions està vinculat al respecte a la normativa substantiva dels plans de pensions, de manera que en els supòsits de disposició anticipada dels drets consolidats sense que s'emparin en les causes previstes en aquesta normativa substantiva, el contribuent ha de reposar les reduccions

a la base imposable indègudament practicades, mitjançant les oportunes autoliquidacions complementàries, amb inclusió dels interessos de demora (art. 51.8 LIRPF).

En aquest supòsit, les quantitats percebudes que excedeixin l'import de les aportacions efectuades (rendibilitat del pla), incloent-hi, si escau, les contribucions imputades pel promotor, tributen com a rendiment del treball en el període impositiu en què es percebin.

Finalment, en l'àmbit de les aportacions, s'ha de tenir present el règim especial per a les aportacions efectuades a favor de persones amb discapacitat. Aquestes aportacions es preveuen com a conseqüència de l'adaptació de les pròpies del règim financer establert per a aquestes.

Les aportacions efectuades a plans de pensions a favor de persones amb discapacitat amb un grau de minusvalidesa física o sensorial igual o superior al 65%, psíquica igual o superior al 33%, i de persones que tinguin una incapacitat declarada judicialment independentment del seu grau poden ser objecte de reducció en la base imposable (art. 53 LIRPF). En aquest cas els límits màxims són:

- Per a les aportacions anuals efectuades a plans de pensions a favor d'una persona amb discapacitat pels qui tinguin amb aquesta persona una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i el cònjuge o els qui tinguin al seu càrrec en règim de tutela o acolliment, el límit de 10.000 euros anuals, sense perjudici de les aportacions que puguin fer als seus propis plans de pensions, d'acord amb els límits generals.

Requisits

S'ha de tenir en compte que s'exigeix que les persones amb discapacitat siguin designades beneficiàries de manera única i irrevocable per a qualsevol contingència, excepte en la de mort de la persona amb discapacitat, que pot generar dret a prestacions de viduïtat, orfanat o a favor dels qui hagin fet aportacions al pla de pensions de la persona amb discapacitat en proporció a l'aportació d'aquests.

- Les aportacions anuals efectuades per les persones amb discapacitat participants, amb el límit de 24.250 euros anuals.

Entre tots dos tipus d'aportacions (pròpies i de tercers) no poden superar el límit màxim conjunt, a favor d'una mateixa persona amb discapacitat, de 24.250 euros anuals.

Si hi concorren diverses aportacions a favor d'una persona amb discapacitat, es redueix la base imposable, en primer lloc, en l'import de les aportacions efectuades per la mateixa persona amb discapacitat, i només si no s'arriba al límit de 24.250 euros poden ser objecte de reducció les aportacions efectuades per altres persones al seu favor a la base imposable d'aquestes, de manera proporcional i sense que, en cap cas, el conjunt de les reduccions practicades per totes les persones que facin aportacions excedeixi el límit de 24.250 euros.

Règim financer

La DA 10a. LIRPF determina les especialitats del règim financer dels plans de pensions constituïts a favor de persones amb discapacitat.

ISD

Les aportacions a aquests sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat, no estan subjectes a l'ISD.

Si per insuficiència de la base imposable (no per excés d'aportació) les aportacions no han pogut ser objecte de reducció, es poden reduir en els cinc exercicis següents.

Aquest règim també és aplicable a les aportacions a mutualitats de previsió social, a les primes satisfetes als plans de previsió assegurats, als plans de previsió social empresarial i a les assegurances de dependència. En aquest cas, els límits són conjunts per a tots els sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat.

Tingueu-ho en compte

Aquestes mateixes previsions s'han d'aplicar en els sistemes de previsió esmentats.

Una vegada produïda la contingència, les rendes derivades del pla de pensions se sotmeten, com hem assenyalat, a tributació amb la qualificació de rendiments del treball, independentment que s'obtinguin en forma de capital o de renda. Aquestes percepcions es computen com un rendiment més del treball, pel seu import íntegre i sense que escaigui practicar cap reducció (art. 17.2.a.3r. LIRPF).

No obstant això, hi ha dues excepcions a la qualificació com a rendiments del treball de rendes obtingudes en el marc d'un pla de pensions:

- En els casos en què el contribuent hagi subscrit algun mecanisme de garantia de la rendibilitat del pla i l'entitat que cobreixi aquest risc hagi hagut de fer alguna aportació en aquest sentit (perquè la rendibilitat del pla no arribava a la garantida). En aquests casos, aquesta diferència es qualifica com a rendiment del capital mobiliari.
- En els casos de mobilització dels drets consolidats a altres plans o sistemes de previsió. La mobilització no suposa en principi cap cost de tipus fiscal, excepte en els casos en què el partícip rebí gratificacions o sofreixi penalitzacions pel trasllat. En aquests casos, aquesta gratificació o penalització dóna lloc a un rendiment del capital mobiliari (positiu o negatiu) que s'ha d'integrar en la base imposable en el moment que es produeixi aquesta situació.

No obstant això, els rendiments del treball derivats de les prestacions obtingudes en forma de renda per les persones amb discapacitat corresponents a les aportacions a sistemes de previsió social que hagin donat lloc a reducció a la base imposable estan exempts en l'IRPF fins a un import màxim anual de tres vegades l'indicador públic de renda d'efectes múltiples (art. 7.w LIRPF).

IPREM

L'IPREM és un índex que anualment es publica a través de la Llei de pressupostos generals de l'Estat i que des del 2004 ha substituït el salari mínim interprofessional a l'efecte de referència en ajudes, subvencions, beques, exempcions i beneficis fiscals, etc. L'IPREM es publica en índex mensual i anual (aquest últim amb 12 o 14 pagues). A l'efecte de l'IRPF, excepte disposició en contra, s'hi aplica l'IPREM anual de 14 pagues, que des del 2010 està fixat en 7.455,14 euros.

En efecte, encara que la LIRPF estableix que els rendiments del treball de naturalesa irregular o percebuts de forma notòriament irregular en el temps tenen dret a una reducció del 30% del seu import íntegre, en relació amb les prestacions derivades de sistemes de previsió social (lògicament percebuts en forma de capital) només és aplicable aquesta reducció als sistemes de previsió de naturalesa pública, per la qual cosa les derivades de plans de pensions i altres instruments de previsió social no atorguen dret a reducció (art. 18.3 LIRPF).

No obstant això, existeix un règim transitori previst per a les aportacions o contingències produïdes abans de l'1 de gener de 2007 (DT 12a. LIRPF). Així:

- En les prestacions derivades de contingències esdevingudes abans de l'1 de gener de 2007, els beneficiaris poden aplicar la reducció del 40% prevista en la normativa anterior de l'impost.
- Per a les prestacions derivades de contingències produïdes a partir d'aquesta data, poden aplicar la reducció del 40% exclusivament per la part corresponent a aportacions efectuades fins al 31 de desembre de 2006.

Aquest règim únicament pot ser aplicable, si escau, a les prestacions percebudes en l'exercici en què esdevingui la contingència corresponent, o en els dos exercicis següents.

Excepcions

En el cas de contingències produïdes en els exercicis 2011 a 2014, el règim transitori només pot ser aplicable, si escau, a les prestacions percebudes fins a la finalització del vuitè exercici següent a aquell en què va esdevenir la contingència corresponent.

En el cas de contingències esdevingudes en els exercicis 2010 o anteriors, el règim transitori només pot ser aplicable, si escau, a les prestacions percebudes fins al 31 de desembre de 2018.

Exemple

El Jaime percep una prestació del seu pla de pensions en el moment de la seva jubilació en forma de capital i per un import de 66.000 euros. Es tracta d'un pla de pensions que va constituir de manera molt previsor i, per tant, els últims anys hi ha fet poques aportacions. L'import fonamental d'aquestes aportacions se situa en els primers anys de participació. Així, entre els anys 2000 i 2006 va consolidar uns fons en el pla de 56.000 euros, mentre que des de llavors les seves aportacions han estat molt inferiors. Quin tractament tenen les percepcions rebudes pel Jaime?

Les prestacions derivades de plans de pensions s'integren en la base imposable del contribuïent com a rendiments del treball i pel seu import total, siguin en forma de renda o de capital. No obstant això, per a les percepcions rebudes en forma de capital per contingències produïdes després de l'1 de gener de 2007, com és el cas, seria aplicable la norma transitòria per a les contribucions efectuades al pla de pensions fins al 31 de desembre de 2006. En aquest sentit, per la part de les aportacions efectuades fins al 31 de desembre de 2006 pot aplicar la reducció del 40% prevista en la normativa anterior. D'aquesta manera, pot reduir 22.400 euros (40% de 56.000 euros). Per tant, integrarà en la seva base imposable com a rendiments del treball: $66.000 - 22.400 = 43.600$ euros.

En tot cas, sigui íntegrament, sigui amb dret a algun tipus de reducció, les prestacions es qualifiquen (excepte les excepcions esmentades) com a rendiments del treball i, en aquesta mesura, s'integren en la base imposable general del contribuent. A aquest efecte són deduïbles les despeses previstes exclusivament en la LIRPF (art. 19 i 20 LIRPF).

Aquests rendiments del treball s'integren i es compensen lliurement amb la resta de rendiments (del capital mobiliari que no siguin renda de l'estalvi, d'activitats econòmiques) i imputacions de rendes en la base imposable general (art. 45 LIRPF). Si la base imposable general és positiva, sobre aquesta es poden aplicar les reduccions per aportacions i contribucions a sistemes de previsió social, per aportacions i contribucions a sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat, per aportacions a patrimonis protegits de les persones amb discapacitat i per pensions compensatòries i les anualitats per aliments, a excepció de les fixades en favor dels fills del contribuent, satisfetes totes dues per decisió judicial, fins al límit de la base imposable general. Si no es poden practicar totes les reduccions, la derivada de pensions compensatòries i les anualitats per aliments es podria aplicar sobre la base imposable de l'estalvi. La resta de l'import negatiu de la base liquidable general (o si la base imposable general ja és negativa) es pot compensar en els quatre anys posteriors amb bases liquidables generals positives en la quantia màxima que permeti cadascun dels exercicis següents i sense que es pugui practicar fora d'aquest termini (art. 50 LIRPF).

La base liquidable general se sotmet a la tarifa progressiva estatal i autonòmica, i en tots dos casos es pren en consideració el mínim personal i familiar. En principi l'aplicació del mínim personal i familiar actua en relació amb la base liquidable general, per la qual cosa només es pot considerar el mínim personal i familiar com a part de la base liquidable de l'estalvi en el cas d'insuficiència o inexistència de base liquidable general (art. 56 LIRPF).

A partir d'aquest punt ja pràcticament no hi ha especialitats en la liquidació del tribut que es puguin referir als rendiments que ens ocupen. En efecte, una vegada aplicades les tarifes i obtingudes les quotes íntegres estatal i autonòmica només escau l'aplicació de les deduccions en els percentatges corresponents en cadascuna d'elles per a obtenir les quotes líquides corresponents. Una vegada obtingudes les quotes líquides estatal i autonòmica i sumades totes dues, és procedent l'aplicació de les deduccions per doble imposició internacional, per transparència fiscal internacional i imputació de drets d'imatge i les retencions i ingressos a compte. Posteriorment s'hi apliquen, si són procedents, les deduccions per maternitat i per família nombrosa o per persones amb discapacitat a càrrec i es posa fi a la liquidació de l'impost.

Finalment, s'ha de ressenyar que els rendiments procedents de prestacions de plans de pensions estan sotmesos a retenció, juntament amb la resta dels rendiments del treball, al tipus variable que es determina en funció de la seva quantia, en la forma i d'acord amb el procediment establert en les disposicions reglamentàries aplicables (art. 101 LIRPF i 80 a 89 RIRPF).

Procediment especial

Si el percepció de les rendes derivades del pla de pensions té més rendes i totes són qualificables com a rendes passives (art. 17.2.a LIRPF), pot optar per aplicar el càlcul especial del tipus de retenció que estableix l'art. 89.A) RIRPF.

Una vegada analitzada la regulació que conté l'IRPF, farem un breu repàs per la **resta dels tributs** del sistema espanyol, indicant les principals qüestions que cal tenir en compte en relació amb els plans de pensions.

1) **IS:** els fons de pensions en què s'instrumenten els plans són subjectes passius de l'IS (de manera expressa, ja que es tracta de patrimonis sense personalitat), si bé sotmesos al tipus de gravamen del 0%, la qual cosa comporta l'exempció de gravamen de les rendibilitats obtingudes per aquests fons (art. 7.1.f i 29.5 LIS).

2) **IRNR:** en l'àmbit d'aquest impost hem de fer referència a dues qüestions diferents:

D'una banda, la subjecció de les prestacions derivades dels plans de pensions, quan siguin obtingudes per subjectes no residents. S'entenen obtingudes a Espanya, com a pensions, quan les satisfaci una entitat resident en territori espanyol o un establiment permanent situat en aquest. A aquest efecte s'equiparen expressament les prestacions derivades dels plans de pensions a les pensions (art. 13.1.d LIRNR).

D'altra banda, entre les exempcions, es preveu la dels dividendes i participacions en beneficis obtinguts sense mediació d'establiment permanent per fons de pensions equivalents als regulats per la normativa espanyola, que siguin residents en un altre estat membre de la Unió Europea o per establiments permanents d'aquestes institucions situats en un altre estat membre de la Unió Europea.

Fons equivalents

Es consideren fons de pensions equivalents les institucions de previsió social que compleixin els requisits següents:

- Que tinguin per objecte exclusiu proporcionar una prestació complementària en el moment de la jubilació, defunció, incapacitat o dependència en els mateixos termes previstos en la normativa espanyola.

Tingueu-ho en compte

S'equiparen als residents en estats de la UE els fons de pensions equivalents residents en els estats integrants de l'Espai Econòmic Europeu, sempre que aquests hagin subscrit amb Espanya un conveni per a evitar la doble imposició internacional amb una clàusula d'intercanvi d'informació o un acord d'intercanvi d'informació en matèria tributària.

- Que les contribucions empresarials que es puguin fer s'imputin fiscalment al partícip al qual es vincula la prestació, transmetent-li de manera irrevocable el dret a la percepció de la prestació futura.
- Que tinguin un règim fiscal preferencial de diferiment impositiu tant respecte de les aportacions com de les contribucions empresarials efectuades a aquests. Aquest règim s'ha de caracteritzar per la tributació efectiva de totes les aportacions i contribucions, així com de la rendibilitat obtinguda en la seva gestió en el moment de la percepció de la prestació.

3) IP: Els fons consolidats dels partícips en els plans de pensions estan exempts en l'IP, d'acord amb la lògica que vam exposar de no sotmetre a tributació les aportacions fins al moment de la seva conversió en prestacions (art. 4.cinc.a LIP).

4) ISD: cal recordar la no-subjecció a aquest impost de les aportacions efectuades a favor del cònjuge o de persones amb discapacitat, en els termes i complint les condicions que hem ressenyat (art. 51.7, 53.3 i DA 10a. LIRPF).

De la mateixa manera, es considera que no hi ha subjecció a l'ISD de les quantitats que en concepte de prestacions percebin els beneficiaris de plans i fons de pensions o dels seus sistemes alternatius, sempre que estigui disposat que aquestes prestacions s'integrin en la base imposable de l'IRPF del perceptor (art. 3.i RISD).

5) ITPAJD: la norma del tribut remet a la normativa sobre plans i fons de pensions en l'àmbit de les exempcions, de manera que n'estan exemptes la constitució, la dissolució i les modificacions consistents en augments i disminucions del patrimoni dels fons de pensions (art. 45.I.C.13a. i art. 30.2 TRLRPF).

6) IVA: es preveu de manera expressa, en el marc general de l'exempció de les operacions financeres, l'exempció de la gestió i dipòsit dels fons de pensions constituïts d'acord amb la seva legislació específica (art. 20.u.18a.n LIVA).

1.2. Plans de previsió assegurats

Els PPA són instruments alternatius als plans de pensions, amb els quals comparteixen bona part de les seves característiques i el seu règim fiscal. Van sorgir en l'ordenament espanyol el 2003 i la seva regulació bàsica s'ha produït a través de les normes tributàries, ja que sorgeixen precisament vinculats a un determinat tractament fiscal.

Es poden definir com a contractes d'assegurança en què coincideixen en la persona del contribuent les tres condicions subjectives de prenedor, assegurat i beneficiari, i que cobreixen les mateixes contingències previstes en la normativa reguladora dels plans de pensions, figurant com a cobertura principal la jubilació. Han d'oferir, obligatòriament, una garantia d'interès i utilitzar tècniques actuàries (art. 51.3 LIRPF i 49 RIRPF).

Observacions

Malgrat la triple coincidència subjectiva, hi ha la possibilitat d'un beneficiari diferent del contractant i assegurat en els supòsits de defunció, ja que en ells es pot generar dret a prestacions de viduïtat i orfanat.

La disposició anticipada, total o parcial, només s'admet en les mateixes condicions que en els plans de pensions.

No escau la concessió per part de l'assegurador al prenedor de bestretes sobre la prestació assegurada ni la cessió o pignoració de la pòlissa previstes amb caràcter general per la normativa reguladora del contracte d'assegurança (Llei 50/1980, de 8 d'octubre, de contracte d'assegurança).

Els fons invertits no poden ser objecte d'embargament, trava judicial o administrativa fins al moment en què es causi el dret a la prestació o en què siguin disponibles.

Així, doncs, som davant figures que s'articulen com a assegurances i la principal diferència pràctica de les quals amb els plans de pensions és la garantia d'una rendibilitat. Aquesta garantia, per definició inexistent en els plans de pensions (la rendibilitat de les quals varia en funció del comportament dels actius en què s'inverteixen en els mercats financers), fa que es tracti d'un producte per a inversors d'un perfil més conservador o amb més aversió al risc.

Com en tots els instruments de previsió que atorguen dret a la reducció en la base imposable, és perfectament possible el trasllat de fons d'uns a altres sense penalització fiscal (DA 22a. LIRPF).

Quant al seu règim fiscal, com hem assenyalat, és exactament el mateix previst per als plans de pensions, estructurat en una reducció en la base imposable i la tributació com a rendes del treball de les percepcions derivades d'aquests.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.1 d'aquest mòdul.

En efecte, les aportacions als PPA són deduïbles en la base imposable del contribuent amb els mateixos imports i límits (individuals i conjunts amb altres sistemes de previsió social) que hem ressenyat en relació amb els plans de pensions (art. 51.3 LIRPF. Igualment, art. 51.6 a 9 i 52 LIRPF).

Així mateix, també en aquest cas són aplicables els límits i les condicions específiques previstes per a les aportacions efectuades a PPA a favor de persones amb discapacitat, en els mateixos termes que els establerts en els plans de pensions (art.53 LIRPF).

Quant a les prestacions derivades dels PPA, es qualifiquen expressament com a rendiments del treball a l'efecte de la seva submissió a l'IRPF. També en aquesta mesura en els casos de PPA en què el beneficiari sigui una persona amb discapacitat és aplicable l'exempció de les rendes amb el límit de tres vegades l'IPREM (art. 17.2.a.6è. i art. 7.w LIRPF).

Els drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes als PPA gaudeixen d'exempció en l'IP (art. 4.cinc.b LIP), també de manera paral·lela a l'establert per als plans de pensions. En la mateixa mesura, és aplicable tot el que s'ha dit en relació amb els plans en la resta dels tributs (ISD, ITPAJD i IVA, si bé en aquest últim en virtut de l'exempció prevista per a les operacions d'assegurança, art. 20.u.16è. LIVA).

1.3. Assegurances privades de dependència

Les assegurances de dependència van ser introduïdes en el nostre ordenament el 2007 i es configuren com a assegurances privades concertades amb companyies asseguradores (incloses les mutualitats de previsió social) o a través de plans de pensions, l'objecte de les quals és la cobertura de la dependència, de manera que obliguen l'assegurador, en cas que es produeixi la situació de dependència, a complir la prestació convinguda amb la finalitat d'atendre, totalment o parcialment, directament o indirectament, les conseqüències perjudicials per a l'assegurat que es derivin d'aquesta situació.

Regulació

Es van introduir per la DA 2a. de la Llei 41/2007, de 7 de desembre, per la qual es modifica la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari i financer, de regulació de les hipoteques inverses i l'assegurança de dependència i per la qual s'estableix determinada norma tributària.

Es poden configurar com a assegurances individuals o col·lectives. Només ens interessen aquí les primeres, ja que les assegurances col·lectives seran objecte de la segona part d'aquest mòdul. En les assegurances individuals han de coincidir les persones de prenedor, assegurat i beneficiari, com passa en els altres instruments de previsió social que estem analitzant.

Des del punt de vista del seu règim fiscal es produeix una coincidència total i absoluta amb l'aplicable als plans de pensions i als PPA, per la qual cosa podríem donar per reproduïdes totes i cadascuna de les consideracions.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.1 d'aquest mòdul.

En efecte, es preveu la reducció en la base imposable amb les mateixes quantitats i límits ressenyats per als plans de pensions i PPA (art. 51.5 a 9 i 52 LIRPF).

No obstant això, en aquest cas es preveu que a més del mateix assegurat puguin fer-hi aportacions el seu cònjuge o les persones que tinguin amb ell una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament o les persones que tinguin el contribuent al seu càrrec en règim de tutela o acolliment. Aquests subjectes poden reduir també en el seu IRPF les aportacions efectuades, si bé en aquest supòsit el límit màxim de 8.000 euros anuals actua de manera conjunta per a les aportacions efectuades per tots els subjectes. Aquestes aportacions no estan subjectes a l'ISD.

També són aplicables les normes i especialitats establertes per a les aportacions efectuades a aquest tipus d'assegurances a favor de persones amb discapacitat (art. 53 LIRPF).

De la mateixa manera, les prestacions percebudes tenen el tractament de rendiments del treball i gaudeixen d'exempció fins a l'import del triple de l'IPREM en les assegurances constituïdes a favor de persones amb discapacitat (art. 17.2.7è. i 7.2 LIRPF).

Finalment, també estan exempts en l'IP els drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes a les assegurances privades que cobreixin la dependència. Així mateix són aplicables les mateixes consideracions respecte de la resta del sistema impositiu efectuades en relació amb els plans de pensions (art. 4.cinc.e LIP).

1.4. Plans individuals d'estalvi sistemàtic

Els plans individuals d'estalvi sistemàtic van ser introduïts en el nostre ordenament el 2007 com a instruments vinculats a l'objectiu de reorientar els incentius fiscals a la previsió social complementària cap als instruments les percepcions dels quals es rebin de manera periòdica.

Aquests plans s'estructuren com a contractes d'assegurances individuals de vida subscrits amb entitats asseguradores i orientats a constituir amb els recursos aportats una renda vitalícia assegurada que es pot percebre a partir d'una edat assenyalada en el contracte. En aquests contractes han de coincidir contractant, assegurat i beneficiari en el mateix subjecte contribuent, sense perjudici que es puguin establir mecanismes de reversió o períodes certs de prestació o fórmules de contraassegurança en cas de defunció una vegada constituïda la renda vitalícia (DA 3a. LIRPF).

A diferència dels plans de pensions, no es vincula aquesta edat a la jubilació o a la producció de cap contingència.

Assegurances de vida en què es pot instrumentar el PIES

Les assegurances de vida aptes per a aquesta fórmula contractual no són les assegurances col·lectives que instrumenten compromisos per pensions, ni els instruments de previsió

social que redueixen la base imposable de l'impost (plans de pensions, PPA, assegurances de dependència, etc.).

Atès que es configuren com un instrument amb un cert benefici fiscal, el legislador ha establert límits a les aportacions que s'hi poden fer, de manera que el límit màxim anual de les primes satisfetes a aquest tipus de contractes és de 8.000 euros. De la mateixa manera, tampoc no es pot superar l'import total de primes acumulades en aquests contractes de 240.000 euros per contribuent.

D'altra banda, es pot donar la disposició anticipada, total o parcial, abans de la constitució de la renda vitalícia. Això diferencia la figura dels plans de pensions i figures assimilades, ja que la il·liquiditat d'aquells no es predica del PIES. No obstant això, en el cas de disposició anticipada, no hi ha cap benefici fiscal aplicable.

Com en la majoria dels instruments previsors, també en els PIES és possible la mobilització de l'estalvi, si bé en aquest cas només entre instruments semblants. A aquest efecte s'ha de seguir, en la mesura que es pugui, la normativa que regula la mobilització dels PPA (DA 5a. RIRPF).

Quant al seu règim fiscal, els PIES no atorguen dret a cap reducció en el moment de l'aportació, per la qual cosa l'import invertit tributa inicialment. Així mateix, està sotmesa a tributació la renda vitalícia en què es materialitzen, i l'únic benefici fiscal és l'exoneració de tributació de la rendibilitat obtinguda.

En efecte, la renda vitalícia tributa com qualsevol renda vitalícia derivada d'un contracte d'assegurança individual, en els termes analitzats en el mòdul 3, amb aplicació de la reducció corresponent en funció de l'edat del rendista en el moment de la constitució de la renda i integrant el seu import a la base imposable de l'estalvi com a rendiment del capital mobiliari.

L'única diferència ve donada per l'exempció de les rendes que es posin de manifest en el moment de la constitució de rendes vitalícies assegurades (art. 7.v LIRPF). Això vol dir que no cal incrementar el rendiment del capital mobiliari en l'import derivat de la diferència entre el valor actuarial de la pensió i el de les primes satisfetes.

Perquè aquesta exempció sigui procedent, han d'haver transcorregut almenys cinc anys entre l'aportació de la primera prima i la constitució de la renda vitalícia. Per tant, si el contribuent disposa abans d'aquest termini, o anticipa de manera total o parcial els drets derivats de la renda vitalícia, es produeix la tributació de la rendibilitat acumulada com a rendiment del capital mobiliari.

Tingueu-ho en compte

El límit anual de 8.000 euros és independent de les aportacions a sistemes de previsió social dels que atorguen dret a la reducció en la base imposable de l'IRPF.

Tingueu-ho en compte

En cas de disposició parcial, es considera que la quantitat recuperada correspon a les primes satisfetes en primer lloc, inclosa la seva corresponent rendibilitat.

Règim transitori

Atès que fins al 2014 el termini que hi havia d'haver entre la primera aportació i la constitució de la prima per a gaudir del benefici fiscal era de 10 anys, s'ha establert que als PIES formalitzats abans de l'1 de gener de 2015 els serà aplicable el requisit de cinc anys.

Si per a avançar el moment del cobrament de la renda a una data que compleixi aquest requisit legal es transforma el PIES o un contracte d'assegurança de vida es converteix en PIES d'acord amb el que permet la normativa, aquesta transformació no té efectes tributaris per al prenedor (DT 31a. LIRPF).

Finalment, cal recordar (DT 14a. LIRPF) que els contractes d'assegurança de vida formalitzats abans de l'1 de gener de 2007 i en què el contractant, assegurat i beneficiari sigui el mateix contribuent es poden transformar en PIES en el moment de constitució de les rendes vitalícies, sempre que es compleixin els requisits d'aportació màxima durant els anys de vigència del contracte d'assegurança (8.000 euros anuals i 240.000 en total) i temporal (que hagin transcorregut almenys cinc anys des de la satisfacció de la primera prima).

Observacions

No es poden transformar en PIES les assegurances col·lectives que instrumentin compromisos per pensions, ni els instruments de previsió social que redueixen la base imposable.

Una vegada efectuada la transformació, en el cas d'anticipació, total o parcial, dels drets econòmics derivats de la renda vitalícia constituïda, el contribuent ha d'integrar en el període impositiu en què es produeixi l'anticipació, la renda que en va estar exempta.

1.5. Plans d'estalvi a llarg termini

Els plans d'estalvi a llarg termini (PELT) van ser introduïts en el nostre ordenament en la reforma fiscal de 2014 i es configuren com a instruments d'estalvi a llarg termini.

Es tracta de contractes subscrits entre el contribuent i una entitat asseguradora o de crèdit, pels quals aquell aporta recursos que s'han d'instrumentar, o bé a través d'una o successives assegurances individuals de vida (assegurances individuals d'estalvi a llarg termini, AIELT), o bé a través de dipòsits i contractes financers integrats en un compte individual d'estalvi a llarg termini (CIELT). A diferència dels PIES i de la majoria dels instruments d'estalvi previsió, en els PELT la disposició per part del beneficiari ha de ser en forma de capital, per l'import total d'aquest, i el contribuent no hi pot fer disposicions parcials (DA 26a. LIRPF).

Amb caràcter general, l'obertura del PELT es produeix en el moment en què se satisfi la primera prima, o es fa la primera aportació al CIELT, i la seva extinció en el moment en què el contribuent efectui qualsevol disposició o incompleixi el límit d'aportacions màxim anual, fixat en 5.000 euros en cadascun dels anys de vigència del pla.

En aquest límit màxim **no computen**:

- L'aportació de la prestació íntegra derivada d'una AIELT al seu venciment en una nova assegurança del mateix tipus, en els termes que assenyalarem.
- Els rendiments d'un CIELT que s'integren en el propi compte, com veurem posteriorment.

L'entitat asseguradora o de crèdit ha de garantir al contribuïent la percepció al venciment de l'assegurança individual de vida o de cada dipòsit o contracte financer d'almenys un capital equivalent al 85% de la suma de les primes satisfetes o de les aportacions efectuades al dipòsit o al contracte financer. En tot cas, si la garantia és inferior al 100%, el producte financer contractat ha de tenir un venciment d'almenys un any.

L'AIELT es configura com una assegurança individual de vida (necessàriament diferent dels instruments de previsió que atorguen dret a la reducció en la base imposable de l'IRPF) que no cobreixi contingències diferents de supervivència o defunció, en què el mateix contribuïent sigui el contractant, assegurat i beneficiari, excepte en cas de defunció.

Al venciment de l'AIELT, el contribuïent pot ordenar a l'entitat asseguradora que destini l'import íntegre de la prestació a una nova AIELT contractada pel contribuïent amb la mateixa entitat. En aquests casos, l'aportació de la prestació a la nova assegurança no computa a l'efecte del límit de 5.000 euros anuals, i per al còmput del termini d'antiguitat es pren com a referència la primera prima satisfeta a la primera assegurança per la qual es van instrumentar les aportacions al pla.

Per la seva banda, el CIELT es configura com un contracte de dipòsit de diners subscrits amb una entitat de crèdit. Amb càrrec als diners lliurats pel contribuïent es poden constituir un o diversos dipòsits de diners, i contractes financers, sempre que el seu condicionat prevegi com a forma exclusiva de liquidació al venciment el lliurament de diners. Aquests dipòsits i contractes financers els ha de contractar el contribuïent amb la mateixa entitat de crèdit en què s'hagi obert el CIELT, que a més ha de ser únic (un contribuïent no pot tenir més d'un compte d'aquest tipus de manera simultània). Els rendiments generats s'han d'integrar obligatòriament en el compte individual i no es computen a l'efecte del límit de 5.000 euros anuals d'aportació.

S'admet també en aquest negoci la mobilització íntegra dels drets econòmics d'AIELT i dels fons constituïts en CIELT, sense que això impliqui la disposició dels recursos a l'efecte del seu règim fiscal. En tot cas, la mobilització es pot produir només entre PELT i no cap a altres instruments d'estalvi.

Tingueu-ho en compte

El règim jurídic de la mobilització està regulat en la DA 8a. RIRPF.

Quant al seu règim fiscal, se centra bàsicament en l'exempció dels rendiments positius del capital mobiliari procedents de les assegurances de vida, dipòsits i contractes financers a través dels quals s'instrumentin els plans, sempre que el contribuïent no efectuï cap disposició del capital abans de finalitzar el termini de cinc anys des de la seva obertura (art. 7.ñ LIRPF).

Si es produeix una disposició avançada o un incompliment dels requisits (límits d'aportació, bàsicament), s'han d'integrar els rendiments del capital mobiliari generats durant la vigència del pla en el període impositiu en què es produeixi aquest incompliment, i l'entitat gestora està obligada a practicar una retenció del 19% d'aquests rendiments.

Si es produeixen rendiments del capital mobiliari negatius, s'imputen al període impositiu en què es produeixi aquesta extinció i únicament en la part de l'import total d'aquests rendiments que excedeixi la suma dels rendiments del mateix pla als quals hagi resultat aplicable l'exempció.

Quan s'estructuren com a operacions bancàries o d'assegurança, el seu tractament en la resta del sistema impositiu coincidirà bàsicament amb les característiques pròpies d'aquestes i, de manera especial, quant a la seva exempció en la imposició indirecta.

1.6. La hipoteca inversa

La hipoteca inversa va ser introduïda en el nostre dret el 2007, com un instrument privat per a garantir la cobertura de la dependència consistent a dotar els subjectes en situació d'ancianitat o dependència de la possibilitat de fer líquid el valor del seu habitatge per a afrontar l'augment de necessitats de despesa durant els últims anys de la seva vida o en la situació en què es troben.

La norma de creació defineix la institució com «un préstec o crèdit hipotecari del qual el propietari de l'habitatge realitza disposicions, normalment periòdiques, encara que la disposició pugui ser d'una sola vegada, fins a un import màxim determinat per un percentatge del valor de taxació en el moment de la constitució. Quan s'assoleix el percentatge esmentat, el major o dependent deixa de disposar de la renda i el deute continua generant interessos. La recuperació per part de l'entitat del crèdit disposat més els interessos es produeix normalment d'una vegada quan mor el propietari, mitjançant la cancel·lació del deute per part dels hereus o l'execució de la garantia hipotecària per part de l'entitat de crèdit» (exposició de motius de la Llei 41/2007).

Creació

Va ser creada per la DA 1a. de la Llei 41/2007, de 7 de desembre, per la qual es modifica la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari i financer, de regulació de les hipoteques inverses i l'assegurança de dependència i per la qual s'estableix determinada norma tributària.

Som, doncs, davant un préstec o crèdit garantit (concedit exclusivament per una entitat de crèdit, un establiment financer de crèdit o per una entitat asseguradora autoritzada per a operar a Espanya) mitjançant una hipoteca sobre l'habitatge habitual del sol·licitant i sempre que compleixin els requisits següents:

- Que el sol·licitant i els beneficiaris que aquest pugui designar siguin persones de 65 o més anys o afectades de dependència o persones a les quals s'hagi reconegut un grau de discapacitat igual o superior al 33 per cent.
- Que el deutor disposi de l'import del préstec o crèdit mitjançant disposicions periòdiques o úniques.
- Que el deute només sigui exigible pel creditor i la garantia executable quan mori el prestatari o, si així s'estipula en el contracte, quan mori l'últim dels beneficiaris,
- Que l'habitatge hipotecat hagi estat taxat i assegurat contra danys d'acord amb els termes i els requisits que s'estableixen en els articles 7 i 8 de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari.

Les entitats que concedeixin hipoteques inverses han de subministrar serveis d'assessorament independent als sol·licitants d'aquest producte, en el marc del qual s'ha d'atendre la situació financera del sol·licitant i els riscos econòmics derivats de la subscripció d'aquest producte.

Quant al règim jurídic propi d'aquesta figura s'han de tenir presents algunes característiques importants:

- A la defunció del deutor hipotecari els seus hereus o, si així s'estipula en el contracte, a la defunció de l'últim dels beneficiaris, poden cancel·lar el préstec, en el termini estipulat, abonant al creditor hipotecari la totalitat dels debits vençuts, amb els seus interessos, sense que el creditor pugui exigir cap compensació per la cancel·lació.
- En cas que el bé hipotecat hagi estat transmès voluntàriament pel deutor hipotecari, el creditor pot declarar el venciment anticipat del préstec o crèdit garantit, tret que es procedeixi a la substitució de la garantia de manera suficient.
- Quan s'extingeixi el préstec o crèdit i els hereus del deutor hipotecari decideixin no reemborsar els debits vençuts, amb els seus interessos, el creditor només pot obtenir recobriment fins on arribin els béns de l'herència.

Observació: abast de la garantia

És important observar que la garantia hipotecària va més enllà del bé hipotecat, ja que pot incloure tots els béns de l'herència. La dicció legal sembla deixar fora en tot cas el

patrimoni personal dels hereus, encara que aquests no hagin adquirit l'herència a benefici d'inventari.

A més, hi ha la possibilitat que les disposicions periòdiques que pugui obtenir el beneficiari com a conseqüència de la constitució d'una hipoteca inversa es destinin, totalment o parcialment, a la contractació d'un PPA, als efectes del qual s'assimilarà a la contingència de jubilació prevista en la normativa d'aquells plans la situació de supervivència del prenedor una vegada transcorreguts deu anys des de l'abonament de la primera prima del PPA. Com a únic límit, en aquest cas, s'estableix la impossibilitat de mobilització a un altre instrument de previsió social i del trasllat de drets consolidats o provisions matemàtiques d'altres sistemes de previsió social a aquest PPA (DA 4a. Llei 41/2007).

D'aquesta manera, es garanteix al deutor hipotecari més liquiditat a partir del desè any de prestació de la hipoteca inversa. A més, pot deduir en la seva base imposable de l'IRPF les aportacions al PPA en els termes ressenyats en estudiar aquests instruments.

Pel que fa a la tributació, l'element més important d'aquesta figura és que les percepcions que faci el deutor hipotecari no es consideren renda i, per tant, no estan subjectes a tributació en el seu IRPF (DA 15a. LIRPF).

Aquesta qualificació només s'aplica si la hipoteca inversa compleix tots i cadascun dels requisits del seu règim substantiu que hem analitzat.

Evidentment, si es contracta un instrument de garantia que cobreixi la possible insuficiència quantitativa o temporal de la hipoteca inversa, les rendes percebudes en virtut d'aquest tributen d'acord amb la seva naturalesa. En aquest sentit, si es contracta un PPA, com acabem d'assenyalar, les seves rendes s'inclouran com a rendiments del treball. Per contra, si es contracta algun tipus d'assegurança ordinària de rendes vitalícies que permeti continuar percebent ingressos una vegada assolit el límit de la hipoteca inversa, aquestes rendes vitalícies tributen com a rendiments del capital mobiliari derivats d'assegurances, tal com s'ha vist en el mòdul 3.

En l'àmbit de l'IRPF s'ha de tenir també present que és exempt de gravamen el guany patrimonial posat de manifest en ocasió de la transmissió de l'habitatge habitual per contribuents majors de 65 anys o per persones en situació de dependència severa o de gran dependència, supòsit en què s'ha d'incloure també el lliurament del bé com a cancel·lació de la hipoteca inversa, sempre que la faci el mateix subjecte (art. 33.4.b LIRPF).

En la resta dels tributs, hem de tenir en compte les qüestions següents:

1) **IP:** El deute contret pel deutor hipotecari evidentment s'integra en el seu patrimoni. No obstant això, quant a la deduïbilitat d'aquest a l'efecte de l'impost, poden sorgir dubtes, ja que la normativa impedeix la deducció dels deutes contrets per a l'adquisició de béns o drets exempts (amb caràcter parcial si l'exempció és parcial, art. 25.tres LIP). Evidentment, l'habitatge habitual és exempta parcialment en aquest impost, encara que cal considerar que el deute hipotecari que no seria deduïble seria l'utilitzat «per a adquirir» i no la hipoteca inversa, atès que per definició el bé està adquirit i, mentre no es transmeti, consta íntegrament en el patrimoni del subjecte, per la qual cosa el deute s'ha de computar com a tal.

2) En l'**ISD**, els hereus que adquireixin l'immoble hipotecat poden deduir el deute per l'import del que hagi disposat el causant fins al moment de la defunció (art. 13 LISD).

3) Estan exemptes de la quota gradual de documents notariais de la modalitat d'actes jurídics documentats de l'**ITPAJD** les escriptures públiques que documentin les operacions de constitució, subrogació, novació modificativa i cancel·lació (DA 1a.7 Llei 41/2007).

A això s'ha de sumar un règim de reducció important dels honoraris notariais i registrals. Aquests últims gaudeixen d'una reducció del 90 per cent.

4) En l'**IVA**, com que són ser operacions financeres, tenen dret a gaudir de l'exempció corresponent (art. 20.u.18è. LIVA).

Finalment, cal ressenyar que la legislació preveu la possibilitat d'instrumentar hipoteques inverses sobre altres immobles diferents de l'habitatge habitual del sol·licitant i per persones que no compleixin els requisits esmentats. No obstant això, a aquestes hipoteques inverses no els són aplicables ni els aspectes substantius ni els fiscals ressenyats.

1.7. Aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat

Els patrimonis protegits de persones amb discapacitat es van introduir en l'ordenament jurídic espanyol l'any 2003, a través d'una norma específica que va dotar de visió global i integradora la figura (Llei 41/2003, de 18 de novembre, de protecció patrimonial de les persones amb discapacitat i de modificació del Codi civil, de la Llei d'enjudiciament civil i de la normativa tributària amb aquesta finalitat).

Amb ella es pretén regular la creació d'una massa patrimonial que queda immediatament i directament vinculada a la satisfacció de les necessitats vitals d'una persona amb discapacitat, afavorint la constitució d'aquest patrimoni i l'aportació a títol gratuït de béns i drets a aquesta.

Aquests patrimonis tenen exclusivament com a beneficiaris els seus titulars, que són necessàriament persones afectades per una discapacitat psíquica igual o superior al 33% o física o sensorial igual o superior al 65%.

Poden constituir un patrimoni protegit la persona amb discapacitat beneficiària d'aquest, sempre que tingui capacitat d'obrar suficient, o bé els seus pares, tutors o curadors quan no tingui aquesta capacitat. Qualsevol altra persona, sempre que tingui interès legítim, pot sol·licitar a qui correspongui segons les regles anteriors la constitució del patrimoni protegit, i al mateix temps oferir l'aportació de béns i drets adequats i suficients a aquest efecte.

Excepcionalment, el guardador de fet d'una persona amb discapacitat psíquica pot constituir en benefici d'aquesta un patrimoni protegit amb els béns que els seus pares o tutors li hagin deixat per títol hereditari o hagi de rebre en virtut de pensions constituïdes per aquells i en què hagi estat designada beneficiària.

Qualsevol persona amb interès legítim, amb el consentiment de la persona amb discapacitat, o dels seus pares o tutors o curadors si no té capacitat d'obrar suficient, pot aportar béns o drets al patrimoni protegit. Aquestes aportacions s'han de fer sempre a títol gratuït i no es poden sotmetre a terme, sense perjudici que se'ls estableixi una destinació per als supòsits d'extinció del patrimoni protegit.

El patrimoni protegit s'extingeix per la mort o declaració de defunció del seu beneficiari o perquè aquest deixa de tenir la condició de persona amb discapacitat.

Extinció del patrimoni protegit

Si s'extingeix per mort o declaració de defunció del seu beneficiari, s'entén comprès en la seva herència.

Si s'extingeix per pèrdua de les condicions subjectives, el beneficiari continua sent titular dels béns i drets que l'integren, ja sense la protecció corresponent.

Tot això sense perjudici que si l'aportant ha designat alguna finalitat concreta per al cas d'extinció, prevalgui aquesta.

Evidentment, un dels instruments bàsics de protecció d'aquests patrimonis és el seu tractament tributari. Fonamentalment, existeix un règim complet en l'IRPF que combina beneficis tant per a l'aportant com per al mateix titular del patrimoni protegit i que passen tant per la qualificació de les rendes, amb un cert nivell d'exempció, com per reduccions en la base imposable dels aportants.

El règim fiscal aplicable a aquestes aportacions l'hem de veure tant des del punt de vista del titular del patrimoni que rep l'aportació com del mateix aportant.

En el **titular del patrimoni protegit**, les aportacions tenen la consideració de rendiments del treball, encara que només respecte de les aportacions que no superin certs imports (art. 17.2.k i DA 18a. LIRPF):

- Quan els aportants siguin contribuents de l'IRPF, tenen la consideració de rendiments del treball fins a l'import de 10.000 euros anuals per cada aportant i 24.250 euros anuals en conjunt.
- Quan els aportants siguin subjectes passius de l'IS, tenen la consideració de rendiments del treball, sempre que hagin estat despesa deduïble en l'IS amb el límit de 10.000 euros anuals, independentment dels límits assenyalats pels aportants contribuents per l'IRPF.

Quan les aportacions les facin contribuents de l'IS a favor dels patrimonis protegits dels parents, cònjuges o persones a càrrec dels empleats de l'aportant, únicament tenen la consideració de rendiment del treball per al titular del patrimoni protegit.

Aquests rendiments no estan subjectes a retenció o ingrés a compte.

La resta d'aportacions, que superin els límits indicats, estan subjectes a l'ISD. A la mateixa conclusió hem d'arribar en cas que l'aportant sigui un subjecte no resident, davant la falta de previsió de la situació en la normativa corresponent.

En tot cas, aquests rendiments del treball gaudeixen d'exempció fins a un import màxim anual de tres vegades l'IPREM. S'ha de tenir en compte que la regulació conjunta amb les rendes provinents d'altres sistemes de previsió social de persones amb discapacitat implica que aquest límit s'apliqui de la mateixa manera conjunta a totes elles i no de manera individualitzada (art. 7.w LIRPF).

D'altra banda, si s'han fet aportacions no dineràries, al marge de la seva valoració en el moment de l'aportació, a la qual ens referirem posteriorment, s'ha de tenir en compte que la persona amb discapacitat titular del patrimoni protegit se subroga en la posició de l'aportant respecte de la data i el valor d'adquisició dels béns i drets aportats, sense que resulti en aquest cas aplicable el règim transitori previst per als guanys patrimonials derivats d'elements patrimonials adquirits abans del 31 de desembre de 1994.

Aquesta norma és coherent amb l'exempció del guany patrimonial que es produiria en el moment de l'aportació.

També s'ha de tenir en compte, en les aportacions no dineràries, que en la part no subjecta a l'ISD s'aplica, a l'efecte de calcular el valor i la data d'adquisició, la norma corresponent als guanys patrimonials derivats de transmissions lucratives.

Això implica que l'excés de valoració del bé aportat sobre els límits que permeten quantificar-lo com a rendiment del treball, si bé no determina la tributació d'un guany patrimonial en l'aportant, genera en l'adquirent un doble moment i un doble valor d'adquisició. La part qualificada com a rendiments del treball manté el valor i la data d'adquisició originària en l'aportant, mentre que la part que tributa en l'ISD (potser per la inexistència d'un benefici equiparable a l'exempció de les rendes del treball) s'entén adquirida pel titular del patrimoni en el moment de l'aportació i pel seu valor real (a l'efecte de l'ISD). Això implica una gran complexitat en el càlcul del guany patrimonial obtingut pel titular del patrimoni protegit en cas que transmeti el bé en qüestió.

Passant a la posició jurídica de l'**aportant**, hem de distingir segons que es tracti d'una persona física o d'una persona jurídica.

Així, l'aportant **persona física** no ha de tributar pel guany patrimonial derivat de l'aportació al patrimoni protegit, ja que la llei considera que no existeix tal guany patrimonial (art. 33.3.e LIRPF).

Aquest règim d'exempció, no obstant això, no és previst per als casos en què la transmissió d'un element patrimonial no genera un guany patrimonial, sinó un rendiment del capital mobiliari, com seria el cas dels títols de renda fixa o determinats contractes d'assegurança.

D'altra banda, l'aportant té dret a practicar-se una reducció en la base imposable del seu IRPF, sempre que es compleixin una sèrie de requisits (art. 54 LIRPF):

- Ha de tenir amb el titular del patrimoni protegit un vincle de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, o bé ser el cònjuge de la persona amb discapacitat o tenir aquesta al seu càrrec en règim de tutela o acolliment. En cap cas no donen dret a reducció les aportacions efectuades per la mateixa persona amb discapacitat titular del patrimoni protegit.
- El límit màxim de la reducció és de 10.000 euros anuals per cada aportant, si bé el conjunt de les reduccions practicades per totes les persones que efectuïn aportacions a favor d'un mateix patrimoni protegit no pot excedir els 24.250 euros anuals.
- Si concorren diverses aportacions a favor d'un mateix patrimoni protegit, les reduccions corresponents a aquestes aportacions han de ser minorades de manera proporcional per tal d'ajustar-les a aquest límit conjunt.
- L'excés d'aportació que no s'hagi pogut reduir, o bé perquè supera els límits, o bé per insuficiència de base, es pot aplicar a la base imposable dels quatre períodes impositius següents, fins a exhaurir en cadascun d'ells els imports màxims de reducció. Si hi concorren aquesta circumstància amb noves aportacions que donin dret a reducció, s'han d'aplicar en primer lloc les reduccions procedents d'exercicis anteriors.
- Si l'aportació és no dinerària, al marge de l'exclusió de la reducció si el que s'ha aportat són béns afectes a una activitat econòmica que efectuï el contribuent aportant, és necessari determinar l'import pel qual es valora aquesta aportació. En aquest sentit s'ha d'assumir el valor derivat de l'art.

18 de la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge.

Valoració

De conformitat amb aquesta norma, les valoracions que siguin procedents són, sempre tenint com a límit màxim el valor normal al mercat del bé o dret transmès en el moment de la seva transmissió:

- a) En els donatius dineraris, el seu import.
- b) En els donatius o donacions de béns o drets, el valor comptable que tinguin en el moment de la transmissió i, si no, el valor determinat d'acord amb les normes de l'IP.
- c) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre béns immobles, l'import anual que resulti d'aplicar, en cadascun dels períodes impositius de durada de l'usdefruit, el 2 per 100 al valor cadastral, que es determina proporcionalment al nombre de dies que correspongui en cada període impositiu.
- d) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre valors, l'import anual dels dividendes o interessos percebuts per l'usufructuari en cadascun dels períodes impositius de durada de l'usdefruit.
- e) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre altres béns i drets, l'import anual resultant d'aplicar l'interès legal dels diners de cada exercici al valor de l'usdefruit determinat en el moment de la seva constitució d'acord amb les normes de l'ITPAJD.
- f) En els donatius o donacions d'obres d'art de qualitat garantida i dels béns que formin part del Patrimoni Històric Espanyol, la valoració efectuada per la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Històric (adscrita al Ministeri de Cultura). En el cas dels béns culturals que no formin part del Patrimoni Històric Espanyol, la Junta valorarà, així mateix, la suficiència de la qualitat de l'obra.

Si l'aportant és una **persona jurídica**, i per tant subjecte passiu de l'IS, s'ha de tenir en compte que en la normativa d'aquest impost no hi ha cap referència als patrimonis protegits, per la qual cosa l'única qüestió que s'ha de determinar és la deduïbilitat o no en l'IS de l'aportació efectuada (com hem vist, és un requisit per a qualificar l'aportació com a rendiment del treball).

Com que no hi ha previsió específica, s'ha de veure si la despesa, la deducció comptable de la qual és clara, ha de ser objecte d'algun ajust en l'IS. En aquesta mesura, la LIS preveu la no-deduïbilitat dels donatius i liberalitats, per la qual cosa en principi, atès el caràcter de les aportacions, es podria pensar que no tenen naturalesa de despesa deduïble. No obstant això, es poden deduir en la mesura que es reconduïxin a la categoria «dels que d'acord amb els usos i costums s'efectuïn respecte del personal de l'empresa».

En aquest sentit, la DGT ha considerat que és una despesa fiscalment deduïble, sempre que es faci en el marc de les relacions laborals amb els seus treballadors, tant si la persona amb discapacitat és el mateix treballador o les persones vinculades a aquest.

Doctrina administrativa

Resolució de la DGT de 21 de maig de 2007 (V0989-07).

Aquests beneficis fiscals en l'aportant i titular del patrimoni estan condicionats al **manteniment de l'adquisició**, de manera que si el bé aportat és objecte de disposició en el període en què s'aporta o els quatre exercicis següents (excepte en cas de defunció del titular del patrimoni), es produeixen conseqüències tant en l'aportant com en el titular del patrimoni protegit:

Tingueu-ho en compte

En cas que hi hagi béns o drets homogenis, s'entén que van ser disposats els aportats en primer lloc.

- Si l'aportant va ser un contribuïent per l'IRPF, ha de reposar les reduccions en la base imposable indegudament practicades mitjançant la presentació de l'oportuna autoliquidació complementària, incloent-hi els interessos de demora que siguin procedents, en el termini que hi hagi entre la data en què es produeixi la disposició i la finalització del termini reglamentari de declaració corresponent al període impositiu en què es faci aquesta disposició.
- El titular del patrimoni protegit que va rebre l'aportació ha d'integrar en la base imposable la part de l'aportació rebuda que hagi deixat d'integrar en el període impositiu en què va rebre l'aportació com a conseqüència de l'aplicació de l'exempció, mitjançant la presentació de l'oportuna autoliquidació complementària, incloent-hi els interessos de demora que siguin procedents, en el termini que hi hagi entre la data en què es produeixi la disposició i la finalització del termini reglamentari de declaració corresponent al període impositiu en què es faci aquesta disposició.

En els casos en què l'aportació s'hagi fet al patrimoni protegit dels parents, cònjuges o persones a càrrec dels treballadors en règim de tutela o acolliment per part d'un subjecte passiu de l'IS, l'obligació d'incloure la renda no exempta en una autoliquidació complementària l'ha de complir el dit treballador.

En la resta dels tributs del sistema impositiu espanyol, l'atenció a aquesta figura és molt menor.

1) En l'IP no hi ha cap norma general, sense perjudici que s'hagi previst que les comunitats autònomes puguin declarar l'exempció en aquest impost dels béns i drets integrats en els patrimonis protegits de persones amb discapacitat (DA 2a. Llei 41/2003).

En exercici d'aquesta recomanació algunes comunitats han establert exempcions, mentre que altres s'han decantat per bonificacions molt importants (99%, per exemple) i altres simplement han inclòs mínims exempts alts per a persones amb discapacitat.

2) En l'ISD, estan subjectes els excessos sobre les quantitats qualificades com a rendiments del treball en l'IRPF (DA 18a. LIRPF). A diferència de l'IP no hi ha cap recomanació a les comunitats autònomes per a pal·liar la tributació per aquest impost en les aportacions a patrimonis protegits.

No obstant això, algunes comunitats han establert bonificacions altes (superiors al 95%) per a aquestes donacions i altres han optat per reduir enormement la tributació en els grups de parentiu proper, aconseguint un efecte similar.

3) En l'**ITPAJD**, s'estableix l'exempció de les aportacions als patrimonis protegits de persones amb discapacitat (art. 45.I.B.21è. LITPAJD).

2. Productes col·lectius de previsió social

Ens queda referir-nos als productes col·lectius de previsió social, que responen a les mateixes finalitats que els instruments d'estalvi previsió estudiats en la primera part d'aquest mòdul però que presenten com a diferència essencial el caràcter col·lectiu de l'estalvi.

Bona part d'aquests mecanismes sorgeixen per a donar via als denominats compromisos per pensions de les empreses. Era una pràctica habitual de les empreses la dotació de fons o provisions per a atendre les contingències dels seus treballadors, especialment en els àmbits de jubilació, incapacitat i defunció. Des de la promulgació de la normativa de plans de pensions el 1987 es va encunyar el concepte de compromisos per pensions i des del 1999 es va fer obligatòria l'externalització d'aquests compromisos, amb la promulgació del Reial decret 1588/1999, de 15 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament sobre la instrumentació dels compromisos per pensions de les empreses amb els treballadors i beneficiaris.

En aquesta norma es defineixen aquests compromisos com els derivats d'obligacions legals o contractuals de l'empresa amb el personal d'aquesta, recollides en el conveni col·lectiu o una disposició equivalent, que tinguin per objecte fer aportacions o atorgar prestacions vinculades a les mateixes contingències cobertes pels plans de pensions (jubilació, incapacitat i defunció, art. 7 RD 1588/1999).

A més, i aquest és l'origen dels instruments que ara analitzem, es determina que els compromisos per pensions assumits per les empreses, incloent-hi les prestacions causades, s'han d'instrumentar, des del moment en què s'iniciï la meritació del seu cost, mitjançant contractes d'assegurances, per mitjà de la formalització d'un pla de pensions o de tots dos. Evidentment, encara que la norma legal no ho distingeix, en referir-se als plans de pensions el Reglament ho fa de manera expressa als plans del sistema d'ocupació (DA 1a. TRLPFP i art. 1 i 2 RD 1588/1999).

Precisions

De fet, es condiona l'efectivitat dels compromisos per pensions i del cobrament de les prestacions causades a la formalització mitjançant els instruments legalment estipulats. L'incompliment de l'empresa constitueix una infracció sancionable.

A més, no s'admet en cap cas la cobertura dels compromisos per pensions mitjançant la dotació per part de l'empresari de fons interns, o instruments similars, que impliquin el manteniment per la seva banda de la titularitat dels recursos constituïts.

En aquest context, doncs, tenim inicialment dues modalitats de previsió col·lectiva: el pla de pensions del sistema d'ocupació i l'assegurança col·lectiva. Posteriorment, en el marc de la normativa tributària, van sorgir els plans de previsió social empresarial (PPSE) com una modalitat híbrida entre totes dues figures, ja que, tot i que es tracta de contractes d'assegurança, se li ofereix el tractament fiscal propi dels plans de pensions. En la normativa s'estableix clarament la incompatibilitat entre els plans de pensions del sistema d'ocupació i els PPSE en una mateixa empresa (DA 1a.1 RD 1588/1999). La necessitat d'atenció a la dependència va incorporar posteriorment a aquest catàleg d'instruments les assegurances col·lectives de dependència. Finalment en un lloc intermedi entre les assegurances individuals i els instruments d'estalvi previsió col·lectius s'han de situar les mutualitats de previsió social.

Tipologia legal

De fet, el TRLFPF disposa que els compromisos per pensions assumits per les empreses, incloent-hi les prestacions causades, s'han d'instrumentar, des del moment en què s'iniciï la meritació del seu cost, mitjançant contractes d'assegurances, inclosos els plans de previsió social empresarials i les assegurances col·lectives de dependència, mitjançant la formalització d'un pla de pensions o diversos d'aquests instruments.

En cas que l'empresa decideixi utilitzar la via dels contractes d'assegurança per donar via als compromisos per pensions, s'han de respectar una sèrie de requisits (DA 1r. TRLFPF):

- 1) Han de revestir la forma jurídica d'assegurança col·lectiva sobre la vida o de dependència o PPSE.
- 2) La condició d'assegurat correspon al treballador i la de beneficiari a les persones en favor de les quals es generin les pensions segons els compromisos assumits.
- 3) No pertoca la concessió per part de l'assegurador al prenedor de bestretes sobre la prestació assegurada ni la cessió o pignoració de la pòlissa previstes amb caràcter general per la normativa reguladora del contracte d'assegurança (Llei 50/1980, de 8 d'octubre, de contracte d'assegurança).
- 4) S'han d'individualitzar les inversions corresponents a cada pòlissa.
- 5) Els drets de rescat i reducció del prenedor només es poden exercir per tal de mantenir en la pòlissa la cobertura adequada dels seus compromisos per pensions vigents a cada moment o als exclusius efectes de la integració dels compromisos coberts en aquesta pòlissa en un altre contracte d'assegurança, en un PPSE o en un pla de pensions. En els supòsits de mobilització, la nova asseguradora o el pla de pensions assumiran la cobertura total dels compromisos per pensions.

Precisions

La quantia del dret de rescat no pot ser inferior al valor de realització dels actius que representin la inversió de les provisions tècniques corresponents, sense que sigui repercutible en el dret de rescat l'eventual dèficit en la cobertura de les provisions.

L'import del rescat s'ha d'abonar directament a la nova asseguradora o al fons de pensions en què s'integri el nou pla de pensions.

6) En els contractes d'assegurança les primes dels quals hagin estat imputades als subjectes als quals es vinculin els compromisos per pensions s'han de preveure, en el marc de les condicions pactades en el compromís, els drets econòmics dels subjectes la relació laboral dels quals cessi amb caràcter previ a l'esdeveniment de les contingències previstes.

Totes aquestes figures seran objecte d'anàlisi en aquesta segona part del mòdul. En tot cas, el seu caràcter de plans de pensions o de contractes d'assegurança sobre la vida ens permetrà remetre'ns a molts aspectes ja analitzats en altres llocs d'aquests materials.

2.1. Plans de pensions d'ocupació

Els plans de pensions del sistema d'ocupació, com hem indicat, són els que s'orienten a satisfer els compromisos per pensions d'una empresa amb els seus treballadors.

Des d'un punt de vista subjectiu, són plans de pensions en els quals l'empresa (entesa en un sentit ampli, incloent-hi l'empresari individual o una agrupació d'empreses) és qui ocupa el paper de promotor, i són partícips els empleats de l'empresa. Perquè el pla compleixi el principi bàsic de no-discriminació ha de preveure com a partícips tots els empleats de l'entitat, sense que es pugui exigir una antiguitat superior a dos anys per a accedir-hi. Lògicament, és perfectament vàlid que el pla prevegi l'accés amb una antiguitat inferior als dos anys o fins i tot des de l'ingrés en la plantilla.

No obstant això, s'ha de tenir present que la no-discriminació en l'accés al pla del sistema d'ocupació és compatible amb la diferenciació d'aportacions del promotor corresponents a cada partícip, de conformitat amb criteris derivats d'un acord col·lectiu o una disposició equivalent o establerts en les especificacions del pla.

El promotor només ho pot ser d'un pla, al qual s'adheriran com a partícips els empleats de l'empresa (sense distinció en funció del tipus de relació laboral de què es tracti).

Nota

L'empresari individual que sigui promotor d'un pla de tipus ocupació en la seva empresa també pot ser partícip.

Tingueu-ho en compte

La condició de partícips també es pot estendre als socis treballadors i de treball en els plans d'ocupació promoguts en l'àmbit de les societats cooperatives i laborals.

Quant al règim fiscal aplicable, hem de partir del fet que tenen la naturalesa de plans de pensions, per la qual cosa el legislador ha configurat un règim molt similar al previst per als plans de pensions individuals que hem analitzat anteriorment.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.1 d'aquest mòdul.

Atès que són quantitats satisfetes per l'empresa i derivades d'una relació laboral, les contribucions o aportacions satisfetes pels promotors de plans de pensions es qualifiquen com a rendiments del treball per als partícips (art. 17.2.e LIRPF).

No obstant això, com que no perceben de manera directa cap ingrés, aquestes contribucions s'han de tractar com a retribucions en espècie i, en aquesta mesura, s'han d'integrar en la declaració de l'IRPF dels partícips pel seu import, sense incrementar en cap quantia, ja que no hi ha l'obligació d'efectuar ingressos a compte respecte de les contribucions satisfetes pels promotors de plans de pensions, de PPSE i de mutualitats de previsió social que redueixin la base imposable (art. 43.1.e LIRPF i art. 102.2 RIRPF).

Aquesta qualificació com a rendes del treball en espècie implica lògicament l'aplicació de la reducció en la base imposable corresponent a les aportacions a plans de pensions, en els mateixos termes i amb els mateixos requisits i límits analitzats per a la resta de plans de pensions (art. 51.1 LIRPF).

Recorda

Els límits quantitatius a la reducció s'apliquen de manera conjunta amb la resta de sistemes de previsió social.

Quant a l'empresari promotor, les quantitats aportades es poden qualificar com a despeses de l'activitat i, en la mesura que estiguin degudament justificades i comptabilitzades, es tindran en compte en el seu impost personal (IS o IRPF si el subjecte determina el seu rendiment a través de qualsevol de les modalitats de l'estimació directa, per remissió a l'IS).

En l'àmbit de l'IS, els compromisos per pensions tenen un tractament específic, en la mesura que els materialitzats en provisions internes no són deduïbles, mentre que els externalitzats sí que ho són, si bé amb diferències entre ells. En el cas dels plans de pensions la deduïbilitat és plena i sense l'exigència de requisits ulteriors (art. 14.2 LIS).

En concret, són deduïbles directament les contribucions dels promotors als plans de pensions i PPSE, mentre que per a les assegurances col·lectives s'exigeixen uns requisits que analitzarem en el lloc oportú d'aquest mòdul.

En relació amb tots els aspectes no ressenyats, hi són aplicables les mateixes regles que regeixen la tributació dels plans de pensions.

2.2. Plans de previsió social empresarial

Com hem assenyalat, els PPSE són tècnicament contractes d'assegurança col·lectiva sobre la vida que actuen com a alternatives als plans de pensions, per la qual cosa el legislador els ha dotat d'un tractament tributari similar. No obstant això, a diferència dels plans de pensions, els PPSE atorguen al seu titular un rendiment fix assegurat en lloc d'una rendibilitat variable.

La primera qüestió que s'ha d'assenyalar en relació amb aquests instruments és que es tracta de contractes d'assegurança a través dels quals es materialitzen els compromisos per pensions, per la qual cosa han de complir tots els requisits exigits a aquests contractes d'assegurances i que hem recollit en la introducció a la segona part d'aquest mòdul.

La regulació essencial dels PPSE s'ha fet en la normativa tributària. Configuren una sèrie de condicions que han de complir per a poder atorgar dret a la reducció, en la base imposable dels assegurats, de les aportacions efectuades.

En aquest sentit, els PPSE presenten les característiques següents (art. 51.4 LIRPF):

- Han de respectar els principis de no-discriminació, capitalització, irrevocabilitat d'aportacions i atribució de drets establerts en la normativa sobre plans i fons de pensions.
- La pòlissa ha de disposar les primes que, en compliment del PPSE, ha de satisfer el prenedor.
- Les primes satisfetes pel prenedor s'imputen als assegurats.
- En el condicionat de la pòlissa s'ha de fer constar de manera expressa i destacada la denominació i naturalesa del producte (PPSE).
- La mobilització de la provisió matemàtica a un altre PPSE es vincula, amb caràcter general, al supòsit d'extinció de la relació laboral i només si és previst en les condicions generals, especials o particulars de la pòlissa. En aquest cas, es poden integrar els drets econòmics en altres PPSE, en PPA o en plans de pensions (DA 22a. LIRPF; DA 6a. TRLRFP i DA 6a. RFPF).
- Les contingències cobertes han de ser les mateixes que les previstes per als plans de pensions (jubilació, incapacitat i defunció).
- Té obligació d'oferir una garantia d'interès i utilitzar tècniques actuàries.
- En els aspectes no regulats de manera específica, el règim financer i fiscal de les aportacions, contingències i prestacions d'aquests contractes es re-

Vegeu també

Vegeu l'apartat 2 d'aquest mòdul. DA 1a. TRLRFP.

geix per la normativa dels plans de pensions, excepte els aspectes finance-roactuarials de les provisions tècniques corresponents.

- Els drets en un PPSE no poden ser objecte d'embargament, trava judicial o administrativa fins al moment en què es causi el dret a la prestació o en què siguin disponibles per l'assegurat.

Complint tots aquests condicionants, els PPSE gaudeixen d'un tractament fiscal idèntic als dels plans de pensions del sistema d'ocupació. En aquesta mesura:

- Les contribucions o aportacions satisfetes pels empresaris per a fer front als compromisos per pensions, quan siguin imputades a les persones a les quals es vinculin les prestacions, tenen la consideració de rendiment del treball per a l'assegurat (art. 17.1.f LIRPF).
- Aquestes contribucions o aportacions, atès que les realitza directament l'empresari, es consideren retribució en espècie i com a tals s'han de valorar pel seu import, sense incrementar en cap quantia, ja que no hi ha l'obligació d'efectuar ingressos a compte respecte de les contribucions satisfetes pels promotors de plans de pensions, de PPSE i de mutualitats de previsió social que redueixin la base imposable (art. 43.1.1r.e LIRPF i 102.2 RIRPF).
- Les contribucions efectuades per l'empresari i imputades com a rendiments del treball a l'assegurat donen dret a la reducció en la base imposable de l'IRPF d'aquest, amb els límits i imports generals que hem vist en relació amb els plans de pensions (art. 51.4, 6 a 8 i 52 LIRPF).
- També s'han de tenir en compte les possibles reduccions per aportacions a PPSE efectuades a favor de persones amb discapacitat i el seu règim de reducció específic (art. 53 LIRPF).
- Les prestacions derivades dels PPSE també es qualifiquen com a rendiment del treball en el moment de la seva percepció, i n'estan exemptes si es tracta de persones amb discapacitat fins a tres vegades l'IPREM (art. 17.2.5è i 7.w LIRPF).

En l'empresari que fa les aportacions, com passava en els plans de pensions del sistema d'ocupació, som davant una despesa deduïble de manera directa en la seva imposició sobre la renda (art. 14.2 LIS).

Vegeu també

Vegeu els apartats 1.1 i 2.1 d'aquest mòdul.

Observació

En els casos dels PPSE la imputació és obligatòria, com hem assenyalat.

En tots els altres aspectes del règim tributari són aplicables les mateixes normes que per als plans de pensions, incloent-hi l'exempció en l'IP, que preveu de manera expressa aquesta modalitat d'assegurança (art. 4.cinc.c LIP).

2.3. Assegurances col·lectives de vida

Com hem indicat, una de les formes de donar satisfacció als compromisos per pensions és la contractació d'assegurances col·lectives sobre la vida, en què l'empresa actua com a prenedora del assegurança i els treballadors són els assegurats, i ells mateixos o terceres persones són beneficiaris en funció de les contingències produïdes (art. 26 a 34 del RD 1588/1999).

Recordeu

Les assegurances utilitzades per a donar compliment als compromisos per pensions han de complir els requisits que estableix la DA 1a. TRLRPF recollits en l'apartat 2 d'aquest mòdul.

A diferència de la resta dels instruments que analitzem en aquesta segona part del mòdul, les assegurances col·lectives sobre la vida tenen un tractament fiscal que no pren com a model l'aplicable als plans de pensions, sinó que s'estructura de manera absolutament diferent. Preveu la possibilitat que les rendes tributin en el moment de l'aportació i exoneri la seva tributació en el moment de la percepció de les prestacions.

No obstant això, si es contracten a través d'una **mutualitat de previsió social**, el règim es torna a aproximar al dels plans de pensions.

L'element clau en l'àmbit de les aportacions a aquestes assegurances està en la possibilitat de fer o no la seva imputació als treballadors en el moment d'efectuar l'aportació.

Així, amb caràcter general, es determina que les contribucions o aportacions satisfetes pels empresaris per a fer front als compromisos per pensions tindran la naturalesa de rendiments del treball quan siguin imputades a les persones a les quals es vinculin les prestacions (art. 17.1.f LIRPF).

Com hem vist, aquesta imputació té caràcter obligatori en els PPSE, però en els altres contractes d'assegurança col·lectiva té caràcter **voluntari**, si bé la decisió s'ha de mantenir respecte de la resta de primes que se satisfacin fins a l'extinció del contracte d'assegurança.

No obstant això, hi ha alguns supòsits en què la imputació és igualment **obligatòria**:

- En els contractes d'assegurança de risc (els de cobertura de defunció i incapacitat amb vigència temporal limitada).
- En els contractes d'assegurança que cobreixin conjuntament les contingències de jubilació i de defunció o incapacitat, és obligatòria la imputació de la part de les primes satisfetes que correspongui al capital en risc per defunció o incapacitat, sempre que l'import d'aquesta part excedeixi els 50 euros anuals.

A aquests efectes, s'entén per capital en risc la diferència entre el capital assegurat per a defunció o incapacitat i la provisió matemàtica.

- En tot cas, és obligatòria la imputació en els contractes d'assegurança per la part de l'import de la prima que excedeixi els 100.000 euros anuals per contribuent i respecte del mateix empresari, excepte en les assegurances col·lectives contractades a conseqüència d'acomiadaments col·lectius efectuats de conformitat amb la normativa laboral.

Observacions

A l'efecte de determinar l'import dels 100.000 euros no es computen [Resolució de la DGT de 21 de juny de 2013 (V2083-13)]:

- Les primes satisfetes per raó de contractes d'assegurança de risc, ja que aquestes s'imputen fiscalment amb caràcter obligatori.
- Les primes úniques satisfetes a una nova assegurança col·lectiva que provinguin de l'exercici del dret de rescat, ja que aquestes primes conserven la imputació fiscal i l'antiguitat de les primes satisfetes en el contracte d'assegurança original.

Aquesta imputació no s'aplica en les assegurances col·lectives contractades abans de l'1 de desembre de 2012 si l'import de la prima consta expressament determinat (DT 26a. LIRPF).

En els casos en què es faci la imputació a l'assegurat de l'import de les primes aportades a aquestes assegurances som davant un supòsit de **retribució en espècie** que serà valorat pel seu import, si bé en aquest cas, com que no és un dels instruments que redueixen la base imposable del contribuent, s'hi ha d'addicionar el valor de l'ingrés a compte resultant d'aplicar a l'import de la retribució el tipus de retenció que correspongui al treballador (art. 43.1.1.r.e LIRPF i 102.1 RIRPF).

En tot cas, s'ha de tenir en compte que la diferència més important en relació amb la resta dels sistemes de previsió que estem analitzant és que les quantitats aportades a aquestes assegurances **no redueixen la base imposable** del contribuent, per la qual cosa, en el cas de ser imputades, tributen íntegrament en el moment de l'aportació.

Precisament per aquesta tributació produïda respecte del treballador en el moment de l'aportació per part de l'empresari, no es produeix de nou una submissió a gravamen en el moment de rebre les prestacions derivades del contracte d'assegurança una vegada produïda la contingència.

En efecte, la LIRPF (art. 17.2.a.5è. LIRPF) estableix la qualificació com a rendiments del treball de les prestacions per jubilació i invalidesa percebudes pels beneficiaris de contractes d'assegurança col·lectiva, diferents dels PPSE, que instrumentin els compromisos per pensions assumits per les empreses, en la mesura que la seva quantia excedeixi les contribucions imputades fiscalment i les aportacions directament efectuades pel treballador. Evidentment, si no s'ha produït imputació, la tributació es produeix pel total de l'import percebut.

Formes de percepció

Si la percepció de jubilació o invalidesa es percep en forma de renda, no s'integra en la base imposable del contribuïent fins que l'import de les diferents percepcions hagi superat el de les primes que hagin estat objecte d'imputació i les voluntàriament aportades per l'assegurat. No obstant això, com que es qualifiquen com a rendiments del treball, no escau l'aplicació de la reducció de l'import de la pensió que seria procedent si es tracta de rendiments del capital mobiliari.

Si la percepció és en forma de capital, només s'integra en la base imposable del beneficiari en la mesura que superi els mateixos imports, sense que hi sigui aplicable cap reducció per irregularitat de la renda, excepte en virtut del règim transitori subsistent (art. 18.3e. i DT 11a. LIRPF), molt similar a l'analitzat en relació amb els plans de pensions.

Per contra, les prestacions derivades de la contingència de defunció, com que no estan previstes en la normativa de l'IRPF, estan sotmeses a l'ISD del beneficiari de l'assegurança sobre la vida (art. 3.1.c LISD).

Com que són instruments que no atorguen dret a reducció a la base, no hi és aplicable la mobilitat dels fons entre els diferents sistemes sense cost fiscal (DA 22a. LIRPF), però no obstant això s'ha previst també la no-subjecció a l'IRPF de la renda que es posi de manifest com a conseqüència de l'exercici del dret de rescat d'aquests contractes d'assegurança col·lectiva quan es destini a (DA 1a. LIRPF):

- La integració total o parcial dels compromisos instrumentats en la pòlissa en un altre contracte d'assegurança que compleixi tots els requisits exigits per a instrumentar compromisos per pensions.
- La integració en un altre contracte d'assegurança col·lectiva dels drets que corresponguin al treballador segons el contracte d'assegurança original en el cas de cessament de la relació laboral.

De la mateixa manera es declara la no-subjecció de la renda que es posi de manifest com a conseqüència de la participació en beneficis dels contractes d'assegurança quan es destini a l'augment de les prestacions assegurades.

Per la seva banda, en l'empresari prenedor de l'assegurança, les aportacions efectuades són evidentment despeses de l'activitat, però a diferència del que passa amb plans de pensions del sistema d'ocupació i PPSE, la seva deduïbilitat en l'IS està condicionada al compliment de tres requisits (art. 14.2 LIS):

- Que siguin imputades fiscalment a les persones a les quals es vinculin les prestacions com a retribucions en espècie, en els termes que hem ressenyat.
- Que es transmeti de manera irrevocable el dret a la percepció de les prestacions futures.
- Que es transmetin la titularitat i la gestió dels recursos en què consisteixin aquestes contribucions.

En conseqüència, hi haurà despesa deduïble quan les primeres siguin imputades al treballador. Per tant, les primes satisfetes i no imputades no constitueixen una despesa de personal deduïble en l'IS (de la mateixa manera que no constitueixen rendiments del treball per a l'assegurat), sinó que es posposarà fins al moment en què el beneficiari cobri les prestacions (que serà quan efectivament tributin en l'IRPF o en l'ISD d'aquell, art. 14.5 LIS). D'aquesta manera, en l'entitat prenedora de l'assegurança es produeix un doble ajust: hi ha un ajust positiu en la base imposable en el moment en què es fan les aportacions a l'assegurança, ja que la despesa no és deduïble. Posteriorment, quan l'empresa asseguradora faci el pagament de les prestacions al treballador, efectuarà un ajust negatiu per l'import de les primes que al seu moment van donar lloc a ajustos positius.

Per la seva banda, com passa amb les mobilitzacions que pugui fer el mateix assegurat, s'exoneren de tributació en l'IS les rendes que es posin de manifest per l'exercici del dret de rescat dels contractes d'assegurança col·lectiva que instrumentin compromisos per pensions en els casos en què s'integrin totalment o parcialment en altres assegurances vàlides a aquest efecte o s'integrin en un altre contracte d'assegurança col·lectiva els drets que corresponguin al treballador segons el contracte d'assegurança original en el cas de cessament de la relació laboral (art. 19.4 LIS).

De la mateixa manera, no se subjecta a l'impost la renda derivada de la participació en beneficis dels contractes d'assegurança que instrumentin compromisos per pensions quan es destini a l'augment de les prestacions assegurades en aquests contractes.

En relació amb la resta dels tributs integrants del sistema tributari, no hi ha especialitats més enllà de l'esment exprés d'aquests contractes a l'efecte de l'exempció dels drets de contingut econòmic que corresponguin als assegurats en l'àmbit de l'IP (art. 4.cinc.d LIP) i la subjecció expressa a l'ISD de les prestacions generades en els casos de defunció, a què ja hem fet referència. En l'àmbit de la imposició indirecta, atesa la seva condició de contractes d'assegurances, és procedent l'aplicació de l'exempció d'aquestes operacions en els termes estudiats en el mòdul 3.

2.4. Assegurances col·lectives de dependència

Introduïdes les assegurances de dependència en el nostre ordenament el 2007, com assenyalem en la primera part d'aquest mòdul, a partir del 2013 se n'estableix la modalitat col·lectiva com una forma jurídica vàlida per a complir els compromisos per pensions. En aquests supòsits hi haurà lògicament diversitat subjectiva, de manera que el prenedor serà l'empresa i l'assegurat i beneficiari, el treballador (Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de SS, que amb entrada en vigor l'1 de gener de 2013 introdueix aquesta figura en la DA 1a. TRLRHL i en l'art. 51 LIRPF).

En la mesura que són instruments vinculats a aquesta finalitat, el legislador els ha dotat d'un règim tributari més proper al dels plans de pensions i altres instruments de previsió que al de les assegurances col·lectives de vida.

En aquest sentit, es pot dir que de les tres modalitats de contractes d'assegurança utilitzats per a satisfer compromisos per pensions, els PPSE i les assegurances de dependència gaudeixen d'un règim fiscal proper entre si i al de la resta dels instruments de previsió, mentre que les assegurances col·lectives sobre la vida són les que tenen un tractament tributari diferent.

Atès que es tracta de contractes d'assegurança, s'han de complir tots els requisits exigits a aquests per a poder instrumentar compromisos per pensions i que hem recollit en la introducció a la segona part d'aquest mòdul.

Empresaris individuals

Atesa la remissió que en la determinació del rendiment en estimació directa es fa a l'IS, les mateixes normes són aplicables en els casos d'empresaris individuals que actuïn sota aquests règims de determinació de la base.

Vegeu també

Sobre el tractament de les assegurances en la imposició indirecta, vegeu el mòdul 3.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 2 d'aquest mòdul.

Des del punt de vista del seu tractament tributari, hem d'assenyalar que, pel fet de ser assegurances col·lectives les primes de les quals són satisfetes per l'empresari, hi és aplicable la regla sobre imputació que hem vist en l'apartat anterior per a les assegurances col·lectives sobre la vida, de manera que, com que no estan previstes de manera expressa entre les assegurances d'imputació obligatòria, la imputació és voluntària (i es manté durant tota la vida del contracte), tret que per quanties o modalitats contractuals meriti la imputació obligatòria (art. 17.1.f LIRPF).

Si es produeix la imputació de les contribucions empresarials, aquestes es consideren com a rendiments del treball en espècie que es valoren pel seu import. No obstant això, en aquest cas no és necessari addicionar-hi l'ingrés a compte, ja que es tracta de contribucions que donaran lloc a reduccions en la base imposable del treballador (art. 43.1.2n.c LIRPF i 102.2 RIRPF).

La reducció en la base imposable presenta en aquest cas una peculiaritat quant als seus límits, ja que, d'acord amb el règim financer de la figura, s'estableix un límit propi i independent de 5.000 euros anuals d'aportació (sempre que s'hagi imputat al treballador) que atorga dret a reducció. Per tant, aquest límit no computa en el límit dels 8.000 euros anuals previst per al conjunt de sistemes de previsió social que atorguen dret a reducció (art. 51.5 i 52.1 LIRPF).

Pel que fa a les prestacions derivades de l'assegurança, tenen la consideració de rendiments del treball, sense més particularitats. Tampoc en aquest cas no és aplicable la reducció per irregularitat del rendiment (art. 17.2.a.7è i 18.3 LIRPF).

Supòsits de no-imputació

Encara que la llei no és clara, hem d'entendre que hi és aplicable la mateixa norma que en la resta d'assegurances col·lectives: es consideren rendiments subjectes en els casos en què es va produir la imputació de les primes, mentre que en els casos en què no hi va haver aquesta imputació, i en la mesura que no van donar lloc a reducció en la base imposable, només es computen com a rendiments del treball si superen l'import de les contribucions empresarials i de les aportacions del treballador.

En l'àmbit del pagador, són reproduïbles les mateixes observacions que hem fet en l'àmbit de les assegurances col·lectives de vida en relació amb la deduïbilitat com a despeses de personal de les contribucions empresarials (segons la imputació o no al treballador d'aquestes) i sobre la inexistència de gravamen en els casos d'exercici del dret de rescat amb reinversió del que s'ha obtingut o de reinversió de la rendibilitat (art. 14.2 i 5 i 19.4 LIS).

La LIS es refereix en tots dos casos a assegurances col·lectives que instrumentin compromisos per pensions amb remissió a la DA 1a. TRLRPF, i en aquesta mesura s'han de considerar incloses també les assegurances col·lectives de dependència.

En la resta del sistema tributari, al marge de l'esment als drets econòmics en les assegurances de dependència com a exempts en l'IP (art.4.cinc.e LIP), són reproduïbles les mateixes circumstàncies recollides per a la resta d'assegurances col·lectives.

2.5. Mutualitats de previsió social

Les mutualitats de previsió social són entitats asseguradores que exerceixen una modalitat asseguradora de caràcter voluntari complementària al sistema de SS obligatòria, mitjançant aportacions a prima fixa o variable dels mutualistes, persones físiques o jurídiques, o d'altres entitats o persones protectores (art. 64 i seg. Reial decret legislatiu 6/2004, de 29 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'ordenació i supervisió de les assegurances privades).

Des del punt de vista de la seva funció com a instruments de previsió social, s'entén que actuen com a tal aquelles mutualitats de previsió social en què tots els seus mutualistes siguin empleats, els seus socis protectors o promotors siguin les empreses, institucions o empresaris individuals en què prestin els seus serveis i les prestacions que s'atorguin siguin únicament conseqüència d'acords de previsió entre aquestes i aquells.

Entre les característiques bàsiques exigides a les mutualitats de previsió social per a poder ser considerades com a tals hi ha la inexistència d'ànim de lucre; que la condició de prenedor de l'assegurança o d'assegurat sigui inseparable de la de mutualista; l'establiment d'igualtat d'obligacions i drets per part de tots els mutualistes i la limitació de la responsabilitat dels mutualistes pels deutes socials.

La incorporació dels mutualistes a la mutualitat sempre és voluntària, o bé a iniciativa del mateix sol·licitant, o bé per l'existència d'un acord dels òrgans de la cooperativa o dels col·legis professionals als quals pertanyi el mutualista, excepte oposició expressa d'aquest.

De conformitat amb la seva normativa reguladora, poden cobrir amb caràcter general les contingències de mort, viduïtat, orfandat, jubilació i dependència, i a aquest efecte poden garantir prestacions econòmiques en forma de capital o renda. De la mateixa manera poden atorgar prestacions per matrimoni, maternitat, fills i defunció. A més, també poden fer operacions d'assegurança d'accidents i invalidesa per al treball, malaltia, defensa jurídica i assistència, i prestar ajudes familiars per a subvenir necessitats motivades per fets o actes jurídics que impedeixin temporalment l'exercici de la professió.

Desplegament

El desplegament reglamentari d'aquestes entitats s'ha fet mitjançant el Reial decret 1430/2002, de 27 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de mutualitats de previsió social.

Límit

Les prestacions econòmiques que es garanteixin no poden excedir els 21.000 euros com a renda anual ni el seu equivalent actuarial com a percepció única de capital.

Les aportacions efectuades a mutualitats es poden referir a dues situacions diferents:

- Professionals no integrats en algun dels règims de la SS. En aquests casos, la mutualitat actua com a forma de previsió social alternativa a la SS (generalment al RETA), però també pot oferir cobertures més àmplies que aquest sistema. En aquesta segona funció actua com a sistema alternatiu als plans de pensions.
- Treballadors integrats en algun dels règims de la SS. En aquest supòsit, la mutualitat es podria utilitzar com un instrument complementari, i per tant alternatiu als plans de pensions.

Tingueu-ho en compte

Alguns professionals col·legiats (advocats, procuradors, metges, arquitectes, etc.) que duen a terme la seva activitat com a autònoms poden triar donar-se d'alta en una mutualitat alternativa, en lloc de fer-ho en el RETA de la SS.

Si la mutualitat actua com a alternativa a la SS (art. 19.2.a i 30.2.1r. LIRPF), el tractament tributari dispensat a les aportacions a aquestes té la condició de despesa deduïble en la determinació dels rendiments del treball quan l'afiliació és obligatòria (mútues obligatòries de funcionaris) o en els rendiments d'activitats econòmiques (només en els supòsits en què actuïn com a alternatives al RETA, en la part que tingui per objecte la cobertura de contingències ateses per aquest règim especial, amb el límit de la quota màxima per contingències comunes que estigui establerta, en cada exercici econòmic, en el règim especial esmentat).

En conseqüència, les prestacions derivades d'incapacitat permanent absoluta o gran invalidesa i les prestacions familiars percebudes de les mutualitats quan exerceixen aquesta funció alternativa a la SS gaudeixen d'exempció en l'IRPF (art. 7.f i h LIRPF).

En el cas de les mutualitats obligatòries de funcionaris, l'equiparació arriba fins i tot a l'admissibilitat de reducció per irregularitat en els mateixos termes que les prestacions de la SS (que es percebin en forma de capital i si han transcorregut més de dos anys des de la primera aportació, excepte en les prestacions per invalidesa, art. 18.3 LIRPF).

En tot cas, pel que interessa en aquest punt, la modalitat a la qual hem d'atendre és la de les mutualitats de previsió social, com a alternatives als plans de pensions i no com a alternatives a la SS. Quan actuïn com a alternatives a plans de pensions, la normativa els ha dotat d'un règim tributari molt similar al d'aquests.

Les aportacions efectuades a mutualitats de previsió social atorguen dret a reducció en la base imposable en els mateixos termes que hem vist en relació amb plans de pensions i altres sistemes alternatius, amb els mateixos límits

i imports i amb la possibilitat de reducció per a les aportacions efectuades a favor de persones amb discapacitat [art. 51.2, 6 a 9; 52 i 53 LIRPF (en concordança amb la DA 10a. LIRPF i DA 4a. TRLRPF)].

Des del punt de vista subjectiu, les aportacions que atorguen dret a la reducció són les següents:

- Les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per professionals no integrats en algun dels règims de la SS, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i pels treballadors de les mutualitats esmentades, en la part que tingui per objecte la cobertura de les mateixes contingències previstes per la normativa sobre plans de pensions (jubilació, incapacitat, mort i dependència) i sempre que no hagin tingut la consideració de despesa deduïble per als rendiments nets d'activitats econòmiques.
- Les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per professionals o empresaris individuals integrats en qualsevol dels règims de la SS, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i pels treballadors de les mutualitats esmentades, en la part que tingui per objecte la cobertura de les mateixes contingències previstes en la normativa sobre plans de pensions (jubilació, incapacitat, mort i dependència).
- Les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per treballadors per compte d'altri o socis treballadors, incloses les contribucions del promotor que els hagin estat imputades en concepte de rendiments del treball, quan s'efectuïn com a manera d'instrumentar els compromisos per pensions, incloent-hi la desocupació per als socis treballadors esmentats.
- Igualment poden reduir la base imposable general, en els mateixos termes, les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança, concertats amb les mutualitats de previsió social que tinguin establertes els corresponents col·legis professionals, pels mutualistes col·legiats que siguin treballadors per compte d'altri, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i pels treballadors de les mutualitats esmentades, sempre que hi hagi un acord dels òrgans corresponents de la mutualitat que només permeti cobrar les prestacions quan concorrin les contingències previstes en la normativa reguladora dels plans de pensions (DA 9a. LIRPF).

D'altra banda, a l'efecte de poder practicar la reducció en la base, s'ha de garantir que els drets consolidats dels mutualistes només es podran fer efectius en els supòsits previstos per als plans de pensions: desocupació de llarga durada, malaltia greu, transcurs de deu anys des de la primera aportació o execució d'habitatge habitual (art. 8, DA 7a. i DA 8a. TRLRPF).

Quant a les aportacions efectuades pels empresaris, aquestes són deduïbles en la determinació dels rendiments de l'activitat, si bé en els casos en què la mutualitat s'utilitzi per a donar cobertura als compromisos per pensions contractant assegurances col·lectives sobre la vida, hi són aplicables les normes sobre imputació als treballadors i la correlativa deduïbilitat per als empresaris que hem vist en relació amb aquestes assegurances. Lògicament, en els treballadors aquestes aportacions tenen la consideració de rendiments del treball en espècie, i hi són aplicables les mateixes regles quant a la seva valoració i inclusió en la base imposable que hem vist en els apartats anteriors d'aquest mòdul.

En les aportacions a mutualitats de previsió social que atorguin dret a reducció en la base imposable no és procedent la pràctica d'ingrés a compte, per la qual cosa es valoren a efectes tributaris, exclusivament pel seu import (art. 102.2 RIRPF).

Les aportacions del mateix empresari a la mutualitat no són deduïbles en la determinació del rendiment de les seves activitats econòmiques, en lògica consonància amb la seva deduïbilitat en la base imposable general (art. 30.2.1r. LIRPF).

Les prestacions obtingudes de les mutualitats com a conseqüència de la producció de les contingències protegides es qualifiquen com a rendiments del treball si procedeixen d'aportacions que hagin donat lloc a reducció en la base imposable o en la determinació del rendiment d'activitats econòmiques (art. 17.2.a.4a. i 7.w LIRPF). S'ha de tenir present que si les prestacions són obtingudes per una persona amb discapacitat, hi podria ser aplicable l'exempció de fins a tres vegades l'IPREM que hem vist en altres apartats d'aquest mòdul.

Per contra, en cas de prestacions per jubilació i invalidesa derivades d'aquests contractes quan les aportacions no hagin pogut ser objecte de reducció en la base imposable, bàsicament per incompliment dels requisits legals, s'integren en la base imposable en l'import de la quantia percebuda que excedeixi aquestes aportacions.

Com hem assenyalat, només atorguen dret a reducció per irregularitat les percepcions rebudes en forma de capital de les mutualitats generals obligatòries de funcionaris. Totes les altres no disposen d'aquesta possibilitat, sense perjudici de l'aplicació del règim transitori per a situacions generades abans de l'1 de gener de 2007, en els termes analitzats en referir-nos als plans de pensions (DT 12a. LIRPF).

Aportacions efectuades abans de l'1 de gener de 1999

Així mateix, les prestacions per jubilació i invalidesa derivades de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social les aportacions de les quals, efectuades abans de l'1 de gener de 1999, hagin estat objecte de minoració almenys en part en la base imposable, s'han d'integrar en la base imposable de l'impost en concepte de rendiments del treball. Aquesta integració es produeix en la mesura que la quantia percebuda excedeixi les aportacions efectuades a la mutualitat que no hagin pogut ser

objecte de reducció o minoració en la base imposable de l'impost d'acord amb la legislació vigent a cada moment i, per tant, hagin tributat prèviament (DT 2a. LIRPF).

Si no es pot acreditar la quantia de les aportacions que no han pogut ser objecte de reducció o minoració en la base imposable, s'ha d'integrar el 75 per cent de les prestacions per jubilació o invalidesa percebudes.

Finalment, hem de tenir present l'existència d'un règim especial per als esportistes professionals i d'alt nivell (DT 11a. LIRPF). Aquest règim s'estructura en dos nivells diferenciats:

- Mentre l'esportista estigui en actiu, es poden fer aportacions a les mutualitats, sempre que cobreixin les contingències previstes en la normativa sobre plans de pensions, en el mateix import establert per a les aportacions efectuades a favor de persones amb discapacitat (incloent-hi, si escau, dins el límit les possibles contribucions imputades pels promotors en concepte de rendiments del treball en compliment dels compromisos per pensions). Respectant els límits assenyalats i la limitació en la disponibilitat dels drets consolidats en les condicions de la normativa sobre plans de pensions, les aportacions, directes o imputades, poden ser objecte de reducció en la base imposable general de l'IRPF, amb el límit de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici i fins a un import màxim de 24.250 euros. En cas d'insuficiència de base, es pot practicar la reducció en els cinc exercicis següents amb els mateixos límits. Les prestacions rebudes s'han d'integrar íntegrament com a rendiments del treball.
- D'altra banda, una vegada que l'esportista perd la condició professional o d'alt nivell, pot continuar fent aportacions a la mutualitat corresponent com a alternativa als plans de pensions. En aquest cas, hi són aplicables les normes i els límits generals que hem vist per al conjunt dels mutualistes.

En la resta dels tributs principals, les mutualitats de previsió social no presenten cap especialitat, per la qual cosa el seu tractament és el mateix que l'aplicable als plans de pensions.

Resum

En aquest quart i últim mòdul hem analitzat els instruments d'estalvi previsió, entenent com a tals els que pretenen complementar o garantir una situació futura de dependència o envelliment, fonamentalment.

L'estudi l'hem fet distingint entre instruments individuals i col·lectius d'estalvi previsió. Els primers es caracteritzen per la iniciativa directa de l'interessat, mentre que en els segons la instrumentació de l'estalvi es realitza amb caràcter col·lectiu, generalment per part de l'empresari per als seus treballadors, i se sol vincular a la satisfacció dels compromisos per pensions.

La majoria dels instruments d'estalvi previsional es caracteritzen per la seva exoneració de tributació en el moment de la realització de les aportacions (a través de la reducció de la base imposable en les quanties aportades, que coincideixen amb els límits financers dels diversos instruments) i la seva tributació, com a rendiments del treball, en el moment de la seva percepció. La principal excepció a aquest règim són els contractes d'assegurances col·lectives sobre la vida, en què la tributació es realitza de manera immediata i només es tributa diferidament per la rendibilitat obtinguda.

Hem constatat l'existència de règims fiscals favorables en general a aquest tipus de mecanismes, d'acord amb la necessitat creixent de potenciar l'estalvi previsional davant la previsible insuficiència dels sistemes públics de pensions. No obstant això, també hem pogut comprovar que el tractament tributari és més favorable a les prestacions percebudes dels sistemes públics que a les derivades dels sistemes privats (especialment en el cas de percepcions en forma de capital).

Activitats

Activitats recomanades per a reforçar l'aprenentatge:

1. Feu un mapa conceptual en què es distingeixin els diversos instruments d'estalvi previsió de tipus individual i col·lectiu.
2. Elaboreu un quadre sinòptic del tractament tributari de cadascun dels instruments estudiats en aquest mòdul.
3. Com a complement de l'anterior, construïu un quadre comparatiu dels beneficis fiscals (exempcions, deduccions, etc.) que presenten els plans de pensions i els altres instruments assimilats que hem estudiat.

Supòsits pràctics

1. La Luisa és una treballadora per compte d'altri l'empresa de la qual instrumenta els compromisos per pensions mitjançant aportacions a un pla de pensions de tipus ocupació. Durant l'any 2016, l'empresa aporta 1.500 euros al pla de la Luisa. Ella, per la seva banda, aporta 4.500 euros més a aquest pla i 500 euros a un antic pla de pensions individual que té subscrit des de fa temps. Tenint en compte que els seus rendiments nets del treball són de 20.500 euros i la seva base imposable general és de 22.800 euros, determineu les conseqüències tributàries en l'IRPF d'aquestes aportacions.
2. El 2016, l'Esteban –reconegut advocat d'una empresa andalusa– té una base imposable general de 53.500 euros, i els seus rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques són de 48.600 euros. La seva esposa, la Pilar –treballadora del Servei Andalus de Salut–, ha tingut una excedència no retribuïda durant part de l'any, per la qual cosa la seva base imposable és només de 5.900 euros i la suma dels seus rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques és de 5.200 euros. Tots dos han fet aportacions directes als plans de pensions dels quals són participants, de manera que l'Esteban hi ha aportat 5.800 euros i la Pilar 2.800 euros. Determineu quines opcions tenen per a maximitzar la reducció per aportacions a plans de pensions en la seva declaració per l'IRPF.

Exercicis d'autoavaluació

1. Els rendiments del treball derivats de les prestacions obtingudes en forma de renda per les persones amb discapacitat corresponents a les aportacions que van atorgar dret a reducció a la base imposable...
 - a) tributen íntegrament, atès que ja han estat deduïbles en base.
 - b) tributen efectivament, però n'estan exemptes fins a un import màxim anual de tres vegades l'IPREM.
 - c) tributen efectivament, però n'estan exemptes fins a un import màxim anual de dues vegades l'IPREM.
2. Les contribucions o aportacions satisfetes pels empresaris per a fer front als compromisos per pensions efectuades a través d'un contracte d'assegurança...
 - a) són imputables en la base imposable del treballador com a rendiments del treball en espècie en tot cas.
 - b) són imputables en la base imposable del treballador com a rendiments del treball en espècie només si així es decideix (imputació voluntària).
 - c) són imputables en la base imposable del treballador com a rendiments del treball en espècie només si així es decideix (imputació voluntària), excepte en els casos en què la llei fa obligatòria la imputació.
3. Les prestacions per jubilació i invalidesa percebudes pels beneficiaris de contractes d'assegurança col·lectiva, diferents dels plans de previsió social empresarial, que instrumentin els compromisos per pensiones assumits per les empreses...
 - a) tributen com a rendiment del treball en la mesura que la seva quantia excedeixi les contribucions imputades fiscalment i les aportacions directament efectuades pel treballador.
 - b) tributen com a rendiment del capital mobiliari en la mesura que la seva quantia excedeixi les contribucions imputades fiscalment i les aportacions directament efectuades pel treballador.
 - c) tributen com a rendiment del treball íntegrament, però aplicant-hi la reducció per irregularitat de la renda.

4. Un contribuïent el cònjuge del qual no obtingui rendiments nets del treball ni d'activitats econòmiques, o els obtingui en una quantia inferior a 8.000 euros anuals...

- a) pot reduir en la base imposable les aportacions efectuades als sistemes de previsió social dels quals sigui partícip, mutualista o titular el dit cònjuge, amb el límit màxim de 8.000 euros anuals.
- b) pot reduir a la base imposable les aportacions efectuades als sistemes de previsió social dels quals sigui partícip, mutualista o titular el dit cònjuge, amb el límit màxim de 2.500 euros anuals.
- c) pot reduir en la base imposable les aportacions efectuades als sistemes de previsió social de què sigui partícip, mutualista o titular el dit cònjuge, amb el límit màxim de 12.500 euros anuals.

5. El límit màxim conjunt per a les reduccions en la base imposable de l'IRPF per aportacions a sistemes de previsió social és...

- a) la més alta de dues quantitats: el 30 per 100 de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici, o bé 8.000 euros anuals. A més, 5.000 euros anuals per a les primes a assegurances col·lectives de dependència satisfetes per l'empresa.
- b) la més petita de dues quantitats: el 30 per 100 de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici, o bé 8.000 euros anuals. A més, 5.000 euros anuals per a les primes a assegurances col·lectives de dependència satisfetes per l'empresa.
- c) la més petita de dues quantitats: el 40 per 100 de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici, o bé 8.000 euros anuals. A més, 5.000 euros anuals per a les primes a assegurances col·lectives de dependència satisfetes per l'empresa.

6. Les aportacions a mutualitats de previsió social del mateix empresari o professional...

- a) amb caràcter general són deduïbles en la determinació dels rendiments d'activitats econòmiques, sense perjudici de la reducció en la base imposable.
- b) amb caràcter general no són deduïbles en la determinació dels rendiments d'activitats econòmiques, sense perjudici de la reducció en la base imposable.
- c) són deduïbles només si l'empresari o professional té forma societària.

7. En les aportacions efectuades a sistemes de previsió social de persones amb discapacitat, el límit màxim de reducció anual és...

- a) 24.250 euros anuals per qualsevol aportant, i el límit màxim conjunt és també aquesta quantitat.
- b) 10.000 euros anuals per a qualsevol persona aportant, excepte el mateix subjecte amb discapacitat, amb un límit de 24.250 euros anuals. Els límits s'hi apliquen separatament.
- c) 10.000 euros anuals per a qualsevol persona aportant, excepte el mateix subjecte amb discapacitat, amb un límit de 24.250 euros anuals, tot i que el límit màxim conjunt és precisament aquesta última quantitat.

8. Les aportacions al patrimoni protegit de la persona amb discapacitat que permeten reduir la base imposable de l'IRPF les ha d'efectuar...

- a) la persona amb discapacitat, el seu cònjuge, les persones que tinguin amb ell una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i els que el tinguin al seu càrrec en règim de tutela o acolliment.
- b) la persona amb discapacitat, el seu cònjuge, les persones que tinguin amb ell una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al segon grau inclusivament, i els que el tinguin al seu càrrec en règim de tutela o acolliment.
- c) la persona amb discapacitat, el seu cònjuge, les persones que tinguin amb ell una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al quart grau inclusivament, i els que el tinguin al seu càrrec en règim de tutela o acolliment.

9. Un esportista professional o d'alt nivell que hagi finalitzat la seva vida laboral com a tal o hagi perdut aquesta condició...

- a) no pot fer aportacions a la mutualitat de previsió social d'esportistes professionals.
- b) pot fer aportacions a la mutualitat de previsió social d'esportistes professionals en les mateixes condicions que ho feia d'acord amb el règim especial per a aquest tipus d'esportistes.

c) pot fer aportacions a la mutualitat de previsió social d'esportistes professionals, però aplicant-hi els límits i procediments del règim general.

10. En l'IS, les contribucions dels promotors a sistemes de previsió social dels treballadors...

a) són deduïbles si es fan a plans de pensions del sistema d'ocupació, a plans de previsió social empresarial o a altres sistemes, sempre que aquests últims compleixin certs requisits i, en tot cas, siguin imputades als partícips.

b) no són deduïbles en cap cas fins que el partícip cobri les prestacions derivades de les aportacions.

c) només són deduïbles si es fan a plans de pensions del sistema d'ocupació o a plans de previsió social empresarial.

Solucionari

Supòsits pràctics

1. La Luisa acumula el 2016 tres aportacions a plans de pensions: 1.500 euros satisfets per l'empresa en l'àmbit dels compromisos per pensions, 4.500 euros addicionals que aporta la mateixa Luisa al pla i 500 que aporta a un antic pla.

L'aportació efectuada per l'empresa (1.500 euros) es qualifica com a rendiment del treball en espècie i es valora pel seu import, sense que sigui procedent aplicar-hi ingrés a compte.

En principi, les tres aportacions podrien donar lloc a la reducció de la seva base imposable, sempre que es respectin els límits. La suma de les tres aportacions és de 6.500 euros, per la qual cosa es respecta el límit financer d'aportació a sistemes de previsió social. En relació amb la reducció, el límit és la menor de dues quantitats: 8.000 euros o el 30% dels rendiments nets del treball i activitats econòmiques. En aquest cas, el límit és aquest segon, ja que el 30% dels seus rendiments del treball (20.500 euros) és 6.150 euros, per la qual cosa aquest serà l'import màxim de reducció.

De conformitat amb això, la base liquidable general de la Luisa serà de 16.650 euros (22.800 – 6.150), i quedaran 350 euros que s'hauran de reduir en els exercicis següents.

2. En relació amb l'Esteban, tenint en compte que ha realitzat una aportació de 5.800 euros, hem de comprovar si es troba dins els límits permesos. En principi, i vist que es respecta el límit financer d'aportació (8.000 euros), hem de comprovar el seu encaix en el límit màxim de reducció, que segons la LIRPF és la menor de dues quantitats: 8.000 euros o el 30% dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques (48.600 euros). Aquesta última xifra serà de 14.580 euros, per la qual cosa és operatiu el límit de 8.000 euros i es pot reduir íntegrament els 5.800 aportats, i la seva base liquidable general queda fixada en 47.700 euros.

L'aportació de la Pilar és de 2.800 euros, i el seu límit serà en aquest cas de 1.560 euros (30% dels seus rendiments nets del treball i activitats econòmiques). Evidentment, no es pot practicar la reducció pel total aportat, la qual cosa obre la porta a múltiples opcions:

- En primer lloc, podria no presentar declaració (pels imports podria no estar obligada a això), la qual cosa li permetria a l'Esteban practicar la reducció de 2.500 euros, i es perdria la possibilitat de traslladar a exercicis següents l'excés no aplicat (300 euros).
- En segon lloc, la Pilar pot presentar declaració i optar per reduir la seva base imposable general en el límit màxim de 1.560 euros (deixant-la en 4.340 euros) i sol·licitar la translació de l'excés no reduït (1.240 euros) als exercicis següents.
- En tercer lloc, podria optar per aplicar la mateixa reducció en la base imposable i l'excés no reduït, 1.240 euros, aplicar-lo en el seu IRPF l'Esteban, doncs no supera el límit de 2.500 euros.
- En quart lloc, podrien optar per aplicar en l'IRPF de l'Esteban la reducció màxima possible en el cònjuge, és a dir, 2.500 euros, i la Pilar aplicar-se la reducció pels 300 euros restants, lluny del seu límit màxim.
- Finalment, tant l'Esteban com la Pilar es poden aplicar la reducció per l'import que vulguin (economia d'opció), sempre sense superar els límits de 2.500 euros en l'Esteban i de 1.560 euros en la Pilar.

Entre totes, potser la quarta de les opcions seria la que implicaria, de manera immediata, un estalvi fiscal més important en la parella.

Exercicis d'autoavaluació

1. b
2. c
3. a
4. b
5. b
6. b
7. c
8. a
9. c

10. a

Abreviatures

- AIELT** Assegurances individuals d'estalvi a llarg termini
- Art.** Article
- CIELT** Compte individual d'estalvi a llarg termini
- DA** Disposició addicional
- DGT** Direcció General de Tributs
- DT** Disposició transitòria
- IP** Impost sobre el patrimoni
- IPREM** Indicador públic de renda d'efectes múltiples
- IRNR** Impost sobre la renda dels no residents
- IRPF** Impost sobre la renda de les persones físiques
- IS** Impost de societats
- ISD** Impost sobre successions i donacions
- ITPAJD** Impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats
- IVA** Impost sobre el valor afegit
- LIP** Llei de l'impost sobre el patrimoni
- LIRNR** Llei de l'impost sobre la renda dels no residents
- LIRPF** Llei de l'impost sobre la renda de les persones físiques
- LIS** Llei de l'impost de societats
- LISD** Llei de l'impost sobre successions i donacions
- LIVA** Llei de l'impost sobre el valor afegit
- PELT** Pla d'estalvi a llarg termini
- PIES** Pla individual d'estalvi sistemàtic
- PPA** Pla de previsió assegurat
- PPSE** Pla de previsió social empresarial
- RD** Reial decret
- RETA** Règim especial de treballadors autònoms
- RIRNR** Reglament de l'impost sobre la renda dels no residents
- RIRPF** Reglament de l'impost sobre la renda de les persones físiques
- RIS** Reglament de l'impost de societats
- RISD** Reglament de l'impost sobre successions i donacions
- RITPAJD** Reglament de l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats
- RIVA** Reglament de l'impost sobre el valor afegit
- RFPF** Reglament de plans i fons de pensions
- SS** Seguretat Social

TRLRFP Text refós de la llei de planes i fons de pensions

TRLITPAJD Text refós de la llei de l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats

Bibliografia

Cal tenir en compte la bibliografia general que consta en la presentació de l'assignatura i, per a aspectes específics d'aquest mòdul, es pot consultar la següent:

Almagro Martín, C. (2005). «Fiscalidad de planes de pensiones, mutualidades de previsión social y planes de previsión asegurados, constituidos a favor de personas con minusvalía: legalidad vigente y propuestas de reforma». *Revista Universitaria de Ciencias del Trabajo* (núm. 6, pàg. 615-629).

Alonso Murillo, F. (2002). «Las aportaciones a los planes de pensiones en la imposición estatal sobre la renta: últimos avances en un tratamiento fiscal favorable al desarrollo de estas instituciones de previsión social complementaria». *Nueva Fiscalidad* (núm. 7, pàg. 9-64).

Álvarez García, S.; Aparicio Pérez, A. (2010). «Un análisis de la fiscalidad de los sistemas de previsión social». *Revista Universitaria de Ciencias del Trabajo* (núm. 11, pàg. 213-224).

Anciros Pereira, J. (2008). «Los planes de pensiones de empleo en la Ley 35/2006 del IRPF». *Crónica Tributaria* (núm. 126, pàg. 55-85).

Arranz de Andrés, M. C. (2013). «Planes de pensiones y régimen económico-matrimonial de gananciales en el IRPF». *Civitas. Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 158, pàg. 61-102).

Arribas León, M. (2011). «Régimen Fiscal de las aportaciones y las prestaciones a la Mutualidad de Previsión Social de Deportistas Profesionales». *Revista Aranzadi de Derecho de Deporte y Entretenimiento* (núm. 32, pàg. 135-152).

Bilbao Estrada, I.; Santana Molina, J. C. (2007). «La futura regulación del régimen de las hipotecas inversas: aspectos jurídicos privados y sociales». *Tribuna Fiscal* (núm. 196, pàg. 22-27).

Calvo Vérguez, J. (2005). «En torno al régimen financiero y fiscal de los planes de previsión asegurados». *Zergak: Gaceta Tributaria del País Vasco* (núm. 30, pàg. 121-144).

Calvo Vérguez, J. (2009). «Las mutualidades de previsión social como fórmula alternativa dentro del IRPF a los planes de pensiones de los sistemas asociado e individual». *CIREC - España. Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa* (núm. 20, pàg. 115-148).

Calvo Vérguez, J. (2009). «Planes de pensiones: la incidencia de las distintas modalidades de percepción de las prestaciones en el IRPF del preceptor». *Gaceta Fiscal* (núm. 286, pàg. 71-105).

Calvo Vérguez, J. (2010). «Fiscalidad de las prestaciones derivadas de los planes de pensiones en el impuesto sobre la renta de las personas físicas». *Nueva Fiscalidad* (núm. 3, pàg. 9-72).

Calvo Vérguez, J. (2015). «La fiscalidad de los planes de pensiones tras la reforma tributaria». *Actum Fiscal* (núm. 99, pàg. 31-43).

De Paz Carbajo, J. A. (2006). «Seguros colectivos que instrumentan compromisos por pensiones». *Tribuna Fiscal* (núm. 183, pàg. 34-38).

Delmas González, F. J. (2008). «La nueva Ley del IRPF y las Mutualidades de Previsión Social». *Tribuna Fiscal* (núm. 207, pàg. 20-47).

Devesa Carpio, J. E. i altres (2012). «Análisis financiero-fiscal de la hipoteca inversa en España». *Innovar: Revista de Ciencias Administrativas y Sociales* (núm. 45, pàg. 111-126).

Diversos autors (coord. Delgado García, A. M.; Oliver Cuello, R.) (2014). *Fiscalidad de los planes de pensiones y otros sistemas de previsión social*. Barcelona: Bosch.

Diversos autors (coord. Lasarte Álvarez, F. J.; Ramos Prieto, J.; Arribas León, M.; Hermosín Álvarez, M.) (2008). *Deporte y Fiscalidad*. Sevilla: Junta de Andalucía, Consejería de Turismo, Comercio y Deporte

Domínguez Barrero, F. (2002). «Régimen fiscal de la previsión social empresarial: incentivos existentes y equidad del sistema». *Papeles de Trabajo del Instituto de Estudios Fiscales. Serie economía* (núm. 21, pàg. 7-51).

Domínguez Martínez, J. M. (2015). «El tratamiento fiscal del ahorro familiar en España: la reforma del IRPF de 2014». *Documentos de Trabajo del Instituto Universitario de Análisis Económico y Social* (núm. 5).

Esteban Paúl, A. (2002). «Régimen fiscal de las mutualidades de previsión social». *Carta tributaria* (núm. 22, pàg. 1-28).

Fernández López, R. I. (2004). «Planes de pensiones y patrimonio protegido de los discapacitados: análisis comparativo de su régimen tributario». *Revista Técnica Tributaria* (núm. 65, pàg. 19-38).

Ferruz Agudo, L.; Andreu Sánchez, L. (2007). «La aparición de los planes individuales de ahorro sistemático en España: situación actual y perspectivas». *Boletín Económico de Información Comercial Española* (núm. 2908, pàg. 47-55).

Fuster Asencio, C. (2009). «Razones que justifican una fiscalidad específica de las Mutualidades de Previsión Social». *CIRIEC - España. Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa* (núm. 20, pàg. 149-182).

García Escribano, M. (2007). «IRPF: Plan Individual de Ahorro (PIAS)». *Tribuna Fiscal* (núm. 204, pàg. 54-69).

Gorospe Oviedo, J. I. (2000). «El nuevo régimen fiscal de los planes de pensiones y mutualidades de previsión social y de las anualidades por alimentos en el IRPF». *Impuestos* (núm. 1, pàg. 446-471).

Gorospe Oviedo, J. I. (2005). «Tributación de las aportaciones realizadas a la Mutualidad de previsión social a prima fija de deportistas profesionales: ¿una desgravación fiscal con los días contados?». *Revista Jurídica de Deporte y Entretenimiento* (núm. 13, pàg. 471-480).

Gorospe Oviedo, J. I. (2013). «La sostenibilidad de las pensiones públicas y su conexión con los planes de pensiones privados en la Unión Europea». *Civitas. Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 157, pàg. 151-190).

Gutiérrez Bengochea, M. A. (2003). «Fiscalidad de los fondos y planes de pensiones». *Información Fiscal* (núm. 57, pàg. 45-74).

Gutiérrez Bengochea, M. A. (2010). «Fiscalidad de las aportaciones y percepciones en los Planes de Pensiones tras la reforma de la Ley del IRPF». *Civitas. Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 146, pàg. 409-448).

Herráiz de Miota, C. (2007). «La fiscalidad del mutualismo de previsión social». *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración* (núm. 66, pàg. 97-128).

Juliani Fernández de Córdoba, I. (2006). «Compromisos por pensiones satisfechos con cargo al fondo interno de la empresa». *Tribuna Fiscal* (núm. 186, pàg. 26-29).

Pérez Lara, J. M. (1999). «Los Sistemas de prevención social ante el impuesto sobre la renta de las personas físicas». *Trabajo: Revista Andaluza de Relaciones Laborales* (núm. 7, pàg. 195-223).

Portillo Navarro, M. J. (1998). «Fiscalidad de los seguros sobre la vida y los planes de pensiones». *Impuestos* (núm. 1, pàg. 1387-1419).

Portillo Navarro, M. J. (2007). «Dos nuevos instrumentos para la previsión social complementaria: el plan de previsión social empresarial y el plan de ahorro sistemático». *Impuestos* (núm. 1, pàg. 333-339).

Ricote Gil, F. (2004). «Análisis técnico de los Planes de Previsión Asegurados». *Gerencia de Riesgos y Seguros* (núm. 88, pàg. 33-50).

Roqueta Buj, R. (2010). «La instrumentación de los compromisos por pensiones mediante planes y fondos de pensiones». *Relaciones Laborales* (núm. 1, pàg. 577-596).

Santana Molina, J. C. (2006). «Beneficios fiscales previstos en el Anteproyecto de Ley de Modernización de regulación del Régimen de las Hipotecas Inversas y del Seguro de Dependencia». *Tribuna Fiscal* (núm. 194, pàg. 32-35).

Vaquera García, A. (2005). «Tributación de las mutuas generales, mutualidades de previsión social y de accidentes de trabajo y enfermedades profesionales». A: Diversos autores (dir. Calvo Ortega, R.). *Fiscalidad de las entidades de economía social: cooperativas, mutuas, sociedades*

laborales, fundaciones, asociaciones de utilidad pública, centros especiales de empleo, empresas de inserción social (pàg. 263-288). Madrid: Civitas.